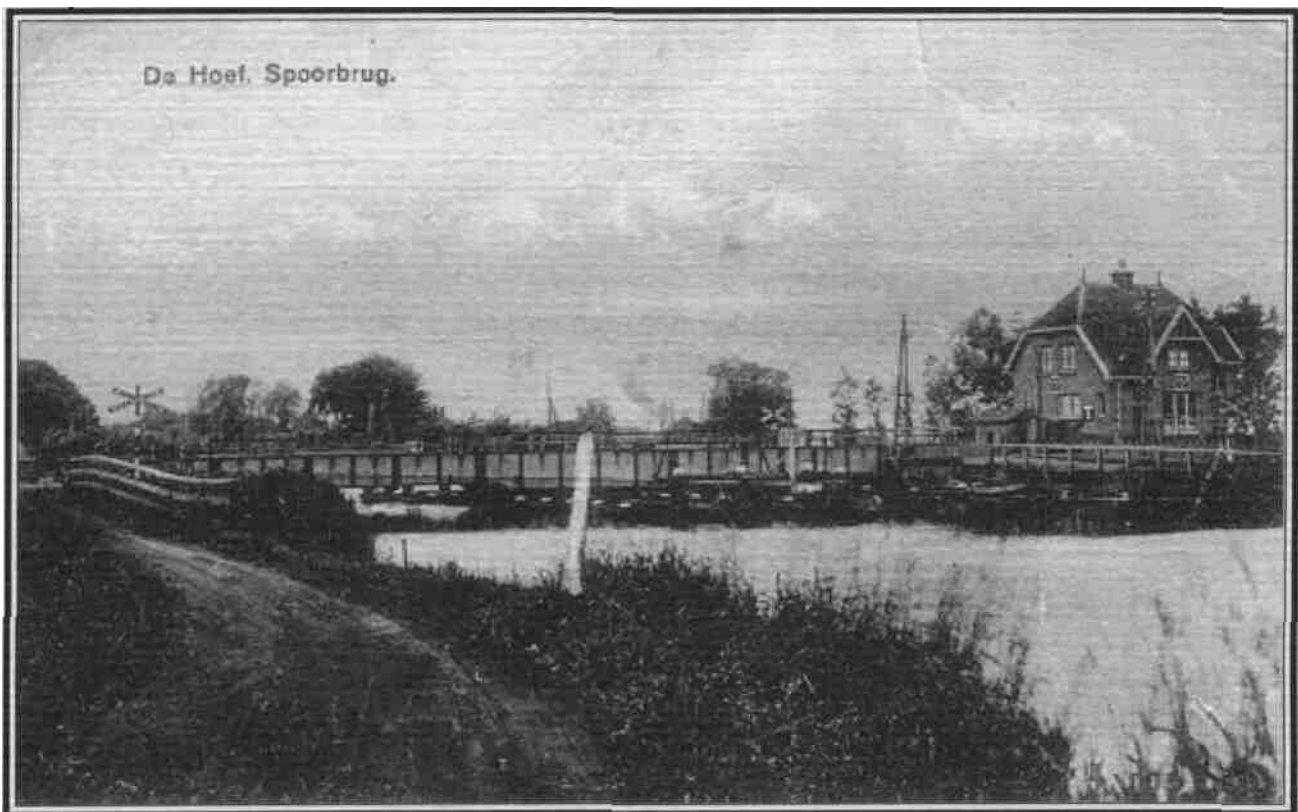

De Proostkoerier

twaaifde jaargang nummer 4 - december 1997

Spoorbrug over de Kromme Mijdrecht in De Hoef

Historische Vereniging 'De Proosdijlanden'

De Proostkoerier

jaargang 12 nummer 4
december 1997

Tijdschrift van de
Historische Vereniging
'De Proosdijlanden'
ISSN: 1383-6412
Verschijnt 4 maal per jaar

Redactiecommissie:

A. Hagen, Mijdrecht
J.P.M. Toll, Vinkeveen
F.J. de Wit, Mijdrecht

Redactie-adres:

J.P.M. Toll,
Conincksmeer 20,
3645 WG Vinkeveen
Telefoon 0297-264422

Drukkerij:
Avanti, Wilnis

Kopij:

In leesbare vorm zenden naar
het redactie-adres (zie bo-
ven), liefst getypt, of op dis-
kette in DOS-WP / DOS-
Words of RichTekst formaat.

De sluitingsdatum voor de
volgende aflevering is:

**DINSDAG 10 FEBRUARI
1998**

De redactiecommissie houdt
zich het recht voor om inge-
zonden artikelen te weigeren.
De verantwoording voor de
inhoud van de artikelen be-
rust bij de auteur(s).
Gehele of gedeeltelijke over-
name van artikelen zonder
toestemming van de redactie-
commissie is niet toegestaan

Bij de voorplaat

Het ligt in het voornemen in de loop van de tijd alle in spoorweggebouwen en kunstwerken op de voorpagina te plaatsen, beginnende in De Hoef, via Amstelhoek, Mijdrecht en Wilnis naar Vinkeveen. De eerste plaat stond in de vorige editie. Op de ansichtkaart van deze aflevering zien we de spoorbrug over de Kromme Mijdrecht in De Hoef. Bij de brug behoorde ben brugwachterswoning. Deze woning is gelukkig nog steeds aanwezig. De foto is genomen aan het eind van de twintiger jaren en het huis was toen bewoond door de familie Klaas van der Wilk. De brug is na het opheffen van de spoorlijn in 1936 in gebruik geweest als verkeersbmg. Deze draaibrug werd in de zeventiger jaren vervangen door de huidige ophaalbrug. Ook deze foto werd welwillend beschikbaar gesteld door het gemeente-archief.

INHOUDSORQAVE

pagina	artikel
3	Van de voorzitter
4	Het nut van het Nut
6	De oudste Ronde Veners
9	Wat is dit ?
10	Voedseldistributie
13	Een probleem in Vinkeveen (vervolg)
18	Crisis tijdens de Reformatie in De Ronde Venen
22	De Kerstnacht van Ysaack Janszoon in 1647
23	Rumoerige tijden omstreeks 1795 in Mijdrecht
26	Mededelingen genealogie
27	Pauselijke Zouaven (2)
31	'Het varken kijken'
32	Uitnodigingen
33	Bestuur

Van de voorzitter

Tentoonstelling Kolin

De secretaris en ondergetekende hebben deel genomen aan de uitwisseling met de partnergemeente Kolin in Tsjechië. Hiervoor was in samenwerking met het gemeente-archief het museum 'In de Veenen' een tentoonstelling opgezet die een indruk moest geven van de gemeente De Ronde Venen. Als basis was een aantal monumenten genomen zoals deze staan op de voorlopige monumentenlijst van de gemeente. Daaraan waren andere panden en dorpsgezichten toegevoegd, zodat een indruk kon worden verkregen van de gehele gemeente. De titel van de expositie was: 'Een rondje Ronde Venen'. De ontvangst in Kolin was bijzonder gastvrij en daardoor zijn, ondanks de taalbarrière, goede contacten gelegd met inwoners van deze stad. Een organisatie zoals de historische vereniging bestaat daar niet en het is ons nog niet duidelijk op welke wijze de contacten in de toekomst kunnen worden onderhouden en eventueel verder uitgediept. Wij zullen hierover nader overleg plegen met de gemeente. Op het terrein van de museale ontwikkeling is er in De Ronde Venen een achterstand ten opzicht van de stad Kolin. Tijdens een bezoek aan het historisch museum zijn wij onder de indruk gekomen van hetgeen daar tot stand is gebracht en wordt beheerd. Voor allen die in de historie van ons gebied zijn geïnteresseerd kan dit een aanmoediging zijn om ook in onze gemeente iets dergelijks te realiseren.

De tentoonstelling is na terugkomst uit Tsjechië in de hal van het gemeentehuis weer opgebouwd en gedurende een aantal weken te bezichtigen geweest.

Monumentenzorg

Op dinsdag 29 september werd door de gemeente in De Meijert een voorlichtingsavond voor belanghebbende gehouden terzake van de vaststelling van de gemeentelijke monumentenlijst. Uit de oorspronkelijke ruim 150 monumentale panden en objecten zullen er circa 50 worden geplaatst op de gemeentelijke lijst. Daarnaast zullen ook een aantal van omstreeks 20 panden worden geselecteerd om op de rijksmonumentenlijst te worden geplaatst.

Dit geldt hoofdzakelijk voor panden die na 1850 tot stand zijn gekomen, de zogenaamde jonge monumenten. De procedure tot plaatsing is in gang gezet en omstreeks de jaarwisseling zal de gemeenteraad zijn oordeel over een en ander geven.

Het nieuwe jaar

Vanaf deze plaats wens ik u, mede na Wens de andere leden van het bestuur, zeer goede feestdagen en een prettige jaarwisseling toe. Wij hopen elkaar weer te ontmoeten op **donderdag 8 januari 1998 om 19.30 uur** in 'Het Prinsenhuis' te Mijdrecht. Op die avond beleggen wij onze traditionele nieuwjaarsbijeenkomst. Elders in dit blad kunt u hierover meer lezen.

Welkom aan nieuwe leden

De geschiedenis van streek en woonplaats blijft boeien en ook steeds meer mensen willen daarvan in kennis worden gesteld. Dit uit zich tot onze vreugde tot steeds weer nieuwe aanmeldingen voor het lidmaatschap van onze vereniging. Sedert de verschijning van ons blad in september jongstleden hebben we tien nieuwe leden kunnen inschrijven en het jaar 1997 is nog niet voorbij. Wellicht komen er nog meer die onze gelederen willen versterken, zoals de onderstaande nieuwe leden hebben gedaan.

Mevr. J. Blom	Vinkeveen
R.C. Keizer	Abcoude
N.H.P. Koek	Uithoorn
F.H. Meijer	Mijdrecht
A.J. Overzee	Vinkeveen
H.M. van Schaik	De Hoef
B.S.P. van Scheppingen	De Hoef
G.Th. van Scheppingen	Naarden
H.W. van Scheppingen	Aalsmeer
R.G.J. Wieman	De Hoef

*Allen van harte welkom
in onze vereniging !*

Het nut van het Nut

Waarom wordt iemand lid van onze historische vereniging? De vraag stellen is makkelijker dan deze te beantwoorden. Vooral ook omdat de motieven waarom men lid wordt nogal kunnen verschillen. De een doet het omdat onze vereniging zich inzet voor het behoud van oude monumenten in onze gemeente en de ander interesseert zich bijzonder voor de opgravingen die door de leden worden verricht en waarbij interessante vondsten uit de middeleeuwen aangeven hoe de mensen hier vroeger hebben geleefd. Weer anderen zijn bijzonder geïnteresseerd in de geschiedenis van deze streek en willen meer weten over hun voorouders die hier hebben gewoond. Meestal is het ook zo dat men in meer activiteiten van de vereniging belangstelling heeft.

Momenteel heeft onze vereniging de tijd mee. De belangstelling voor historisch onderzoek en genealogie is de laatste jaren bijzonder toegenomen, hetgeen blijkt uit het aantal bezoekers aan het gemeente-archief. Omdat men meer vrije tijd heeft is er ook belangstelling voor. De archieven haken daarop in door lezingen en cursussen te organiseren. Zo zijn er cursussen in oud schrift, historisch onderzoek en stamboomonderzoek. De mensen die voor de eerste keer in een archief komen worden

wegwijs gemaakt hoe men bepaalde gegevens kan verkrijgen. Behulpzame ambtenaren leggen uit hoe de apparatuur werkt want door de grote belangstelling voor de oude archieven waren deze aan slijtage onderhevig en heeft men heel veel gegevens op microfiche en -films vastgelegd. In de afgelopen jaren zijn er heel wat historische verenigingen opgericht en het aantal leden groeit. Onze vereniging telt momenteel meer dan 400 leden en de belangstelling voor de verenigingsavonden is bijzonder groot. Verhoudingsgewijs zijn er in de historische verenigingen minder papieren leden dan in andere verenigingen. Natuurlijk zijn er ook in onze vereniging leden die zich gedragen als begunstigers maar uit de reacties die wij ontvangen menen wij te kunnen opmaken dat dit er maar weinig zijn.

Aanleiding tot het oprichten van de historische vereniging 'De Proosdijlanden' was het herdenken van het 900-jarig bestaan van de toenmalige gemeenten Mijdrecht en Wilnis. Na een wat moeizame start is de vaart er in gekomen. Ook in Vinkeveen tellen wij thans vele leden. Vinkeveen en Waverveen hebben eveneens een rijke historie waarover tot dusver nog weinig is gepubliceerd. Tijdens het 900-jarig bestaan heeft de gemeente Wilnis één boek en de gemeente Mijdrecht zelfs twee boeken uitgegeven die louter en alleen over de historie van deze plaatsen gaan. Dat er belangstelling voor was bleek wel uit het groot aantal mensen die hierop bij voorintekening hebben gereageerd. De oplage voor het boek in Wilnis moest zelfs worden vergroot. Bij de boekhandel zijn de boeken thans niet meer verkrijgbaar.

Dit bewijst dat er een grote belangstelling bestaat voor de historie van onze streek. Deze uitgaven

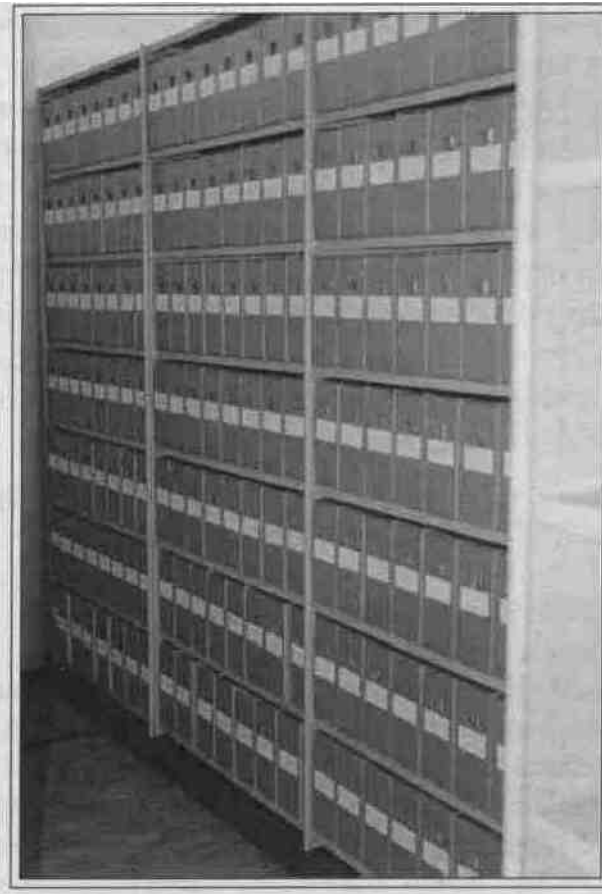

kwamen tot stand door subsidies van de gemeenten en fondsverwerving van enige grote bedrijven en instellingen. Onlangs is door onze historische vereniging een stichting opgericht die zich speciaal gaat bezighouden met de uitgave van boekwerken betrekking hebbend op de historie van De Ronde Venen. Er bestaan al vergevorderde plannen om te komen tot het vastleggen van de historie van de Rooms-Katholieke parochie van Mijdrecht-Wilnis, de oorlogsjaren in Vinkeveen en de geschiedenis van het departement Mijdrecht van de Maatschappij tot Nut van het Algemeen. Zulke uitgaven kosten geld. Veel geld zelfs. De eerste resultaten om

sponsors hiervoor te werven zijn be-moedigend. Deze activiteiten worden verricht door vrijwilligers die zich hiervoor inzetten, omdat zij het belangrijk vinden dat de historie van deze gemeenten wordt vastgelegd. Het is hun hobby en zij hebben er heel wat vrije tijd voor over. Vier keer per jaar verschijnt ons contactblad 'De Proostkoerier'. In een beleidsplan heeft de redactie haar doelstellingen in samenwerking met het bestuur vastgelegd. 'De Proostkoerier' moet het contactblad zijn tussen de leden en het bestuur. Maar ons orgaan publiceert eveneens verhalen die nog nooit elders zijn gepubliceerd of, als ze wel reeds in een of ander boek of tijdschrift gestaan hebben, uitvoeriger worden belicht c.q. uit een andere invalshoek beschreven worden. Vandaar dat aan deze artikelen, voordat ze geschreven worden, heel wat historisch onderzoek is voorafgegaan. In de loop van de afgelopen jaren is onze 'Proostkoerier' zo langzamerhand uitgegroeid tot een naslagwerk, waarin veel wat tot dusver onbekend was over De Ronde Venen uit de vergetelheid is ontrukkt.

Wat verwacht u eigenlijk van onze vereniging en ons ledenblad? Wij willen niet aannemen dat ons orgaan direct ongelezen bij het oud papier wordt gedumpt.

Evenmin willen wij aannemen dat u zich eigenlijk niet bij onze vereniging betrokken voelt en u zich min of meer gedraagt als een donateur van een liefdadigheidsvereniging die alleen het goede doel steunt en dat meer dan genoeg vindt. Daarom durven wij de conclusie te trekken dat onze vereniging door de leden wordt gedragen en dat de leden zelf bepalen hoe onze vereniging functioneert en ons verenigingsblader uitziet. Dit kan gebeuren door zelf met initiatieven te komen. Enige maanden geleden kwamen wij daardoor in het bezit van het archief van het departement Mijdrecht van de Maatschappij tot Nut van het Algemeen. Dit archief blijkt een

schat aan gegevens te bevatten over het kleuteronderwijs en het culturele leven in Mijdrecht in de tweede helft van de vorige en de eerste helft van deze eeuw. 'Het Nut' heeft heel veel betekend in een tijdsperiode waarin de toenmalige overheden zich zeer afstandelijk gedroegen ten opzichte van de activiteiten waarin 'Het Nut' zich bewoog. Artikelen in onze 'Proostkoerier' over de oorlogsjaren en de geschiedenis van de kerken in de Amstelhoek zijn door onze lezers van waardevolle aanvullingen voorzien. Aan het begin van dit jaar plaatsten wij een oproep waarin ieder lid verzocht werd om een

nieuw lid te maken waardoor ons ledenbestand zou verdubbelen en onze financiële mogelijkheden worden vergroot. Toen onlangs één van onze leden een nieuw lid probeerde te maken kreeg ze ten antwoord: "Ik heb geen interesse want ik kijk alleen maar vooruit en laat het verleden achter mij." Dit was een kortzichtig antwoord want als historische vereniging weten wij dat we lering kunnen trekken uit het verleden en zeggen wij een bekende schrijver na:

*"In het verleden ligt het heden
In het nu wat -worden zal !"*

De oudste Ronde Veners

door Fred de Wit

Onlangs werd mij gevraagd iets te vertellen over de oudste Ronde Veners. Het zou een vervolg moeten zijn op een aantal voordrachten waarin gesproken was over de oude Romeinen, Grieken, Egyptenaren enzovoorts. Deze volkeren hadden al meer dan 1000 jaar geschiedenis achter de rug, oorlogen gevoerd, piramiden en amfitheaters gebouwd en ons zelfs door middel van onder andere het spijkerschrift een inzicht gegeven van hun wijze van leven, toen deze streek nog in cultuur moest worden gebracht. Over de geschiedenis van deze volkeren kan je uren vertellen, maar over de oudste Ronde Veners ben je zo uitgepraat. Oorlogen om andere volkeren te onderwerpen kwamen hier niet voor. Eenvoudig omdat erin deze streek geen andere volkeren woonden. Evenmin kon men tot gebiedsuitbreiding over gaan om de simpele reden dat de enige vijand de zee was, waarop het land veroverd moest worden. Dat heeft men dan ook gedaan door het aanleggen van dijken en het graven van sloten. Bovendien leende de moerassige en drassige bodem zich er niet voor om hier grote stenen bouwwerken neer te zetten. Overigens, waar zou men de stenen vandaan moeten halen? Toen andere volkeren al hun stempel op de streek waar zij woonden hadden gedrukt, moesten wij hier nog beginnen. Vandaar dat een verhaal over de oudste Ronde Veners een heel kort verhaal is. Bovendien is over de oudste inwoners weinig bekend en ontbreken zekerheden. Vandaar dat in dit verhaal de woorden 'waarschijnlijk', 'wellicht' en 'misschien' de boventoon voeren.

De oorkonde van 1085

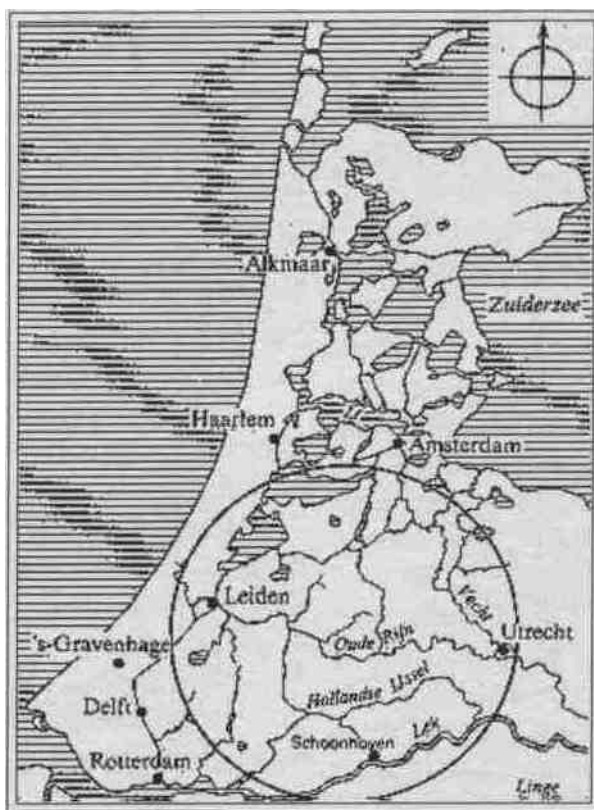
¶oen in het jaar 1085 door bisschop Koenraad van Utrecht en proost Anselmus van het kapittel van Sint Jan de oorkonde werd opgemaakt waardoor deze streek in handen kwam van het kapittel, bestond dit land uit moerasbos. Daarvoor was het landschap herhaaldelijk van aanschiyn veranderd door de rivieren en de zee die ons gebied overstroomden en zich weer terugtrokken. Tussen 7000 en 4000 jaar voor Christus lag de kustgrens langs de lijn Weesp-Abcoude-Wilnis-Gouda-Rotterdam. Het strand was ongeveer tussen Waverveen en Wilnis waar nu de Ir. Enschedeweg loopt. Hebben hiervoor die tijd mensen gewoond? Waarschijnlijk niet want de omgeving was te woest en te onbegaanbaar. Bestaansmogelijkheden waren hier ook nog niet. Eerst moest het land ontgonnen worden. Wellicht dat een eenzame jager deze streek ooit doorkruist heeft, maar zeker weten doen wij dit niet. Ook is het moeilijk na te gaan wat voor dieren hier geleefd hebben. Oudheidkundige vondsten uit de eerste paar eeuwen, zoals in Woerden en onlangs nog in Den Haag,

zijn hier niet gedaan. Het is ook niet waarschijnlijk dat we ze ooit zullen vinden, omdat de natuur te woest en te ruig was om menselijke bewoning toe te staan. De eerste pioniers trokken daarom deze streek pas binnen toen door het kapittel met de ontginning van deze streek werd begonnen. Wat waren dat voor mensen die zich hier het eerst hebben gevestigd? Waren dat Friezen of Franken of misschien wel nakomelingen van de Noormannen? Door sommige geschiedkundigen wordt namelijk verondersteld dat het ons bekende Demmerik, in Vinkeveen, die naam heeft ontleend aan de Noormannen oftewel de Denen, die zich daar blijvend vestigden." Nova terra quae vocatur Denemarck" is een zin die in een oorkonde staat. Kwamen zij uit het zuiden, het oosten of het noorden? Of kwamen zij uit alle streken? Kwamen zij ongeveer tegelijk of zaten er eeuwen tussen? Wie van de huidige bewoners van De Ronde Venen is een rechtstreekse afstammeling van de pioniers die zich als eersten in dit gebied na 1085 hebben gevestigd? Waren het er veel? Hoe leefden zij? En wat heeft hen bewogen om van hun toenmalige woonplaats naar deze woeste en onherbergzame streek te verhuizen? Het

is geen verhuizing geweest zoals die thans plaats vindt. Nu pak je je spullen in het ene huis in en in het andere huis worden ze weer uitgepakt. De supermarkt van de ene plaats wordt gewoon ingeruild voor de supermarkt in de nieuwe woonplaats. Graag wil ik met u veronderstellen zoals het wel eens gebeurd zou kunnen zijn.

De eerste bewoners

Aangespoord door de kanunniken, die het land nu in hun bezit hadden gekregen en dit wilden ontginnen, werden gezinnen gezocht die daar wilden wonen en werken. En zoals zo vele emigranten na hen hebben ervaren, was de toekomst minder rooskleurig dan hun was voorgespiegeld. Na een vermoeiende tocht van twee of misschien wel drie dagen met heel weinig huisraad en gereedschap dat op de rug werd meegevoerd, kwam men uiteindelijk hieraan. Allereerst moest voor onderdak gezorgd worden. Men bouwde zelfde huizen van zware en lichtere balken door bomen te snoeien of om te hakken. De ruimten daartussen werden opgevuld met gevlochten teen, bestreken met leem en klei. In het huis had men maar een ruimte. Slaapvertrekken kende men niet. Men sliep op stro waarover een laken of een doek was uitgespreid. In het grote vertrek stonden een paar kisten, wat banken en een tafel. Het water werd uit de kleine rivierstroompjes of plassen gehaald, die toen rijkelijk aanwezig moeten zijn geweest. Glas had men niet, dus het licht kwam binnen door openingen in de muren, die bij koud weer met luiken werden gesloten. De ruimte werd verwarmd met turf, die in overvloed aanwezig was, of met hout. De rook verdween door de schoorsteen of zocht zich een uitweg door de kieren of deuren.

Het middenwesten van Nederland omstreeks 1300. Het omcirkelde gedeelte is ruwweg het gebied van de Grote ontginning.

In het allereerste begin zullen hiernog niet veel koeien geweest zijn en zal men in deze waterrijke streek veel vis gegeten hebben. Wild of gevogelte kon alleen met strikken of met pijl en boog gevangen worden. Het vangen van vis zal gemakkelijker geweest zijn. Zoals hierboven al gemeld zal het voedsel niet karig geweest zijn maar wel eenzijdig. Niet altijd was men in de gelegenheid om op de jacht of op de visvangst te gaan. Vandaar dat men zich ook moest behelpen met gedroogd of gezouten vlees, grof brood en riviervis. Om het eten een beetje smaakvol te maken werd veelvuldig van kruiden gebruik gemaakt. De kruiden en het gezouten vlees zijn misschien de oorzaak van de vele 'dorst' die de mid-

deleeuwer altijd had en waarom de consumptie van bier altijd zo groot was. De kleding zal niet veel afgeweken hebben van de algemene dracht in andere streken en werd door marskramers en andere kooplui aan de nieuwe bewoners verkocht.

Uiteindelijk was de ontginning van dit gebied een succes. De vele ontberingen die de eerste pioniers hebben ondervonden daargelaten. Indien dit niet zo geweest zou zijn, dan had men zich teruggetrokken en was deze streek nog eeuwen een woestijn gebleven. Langzaam nam de welvaart toe. Men moet dan niet zoals nu er van uitgaat dat dit een kwestie van enige jaren is geweest. Neen, men kan beter spreken over eeuwen.

In 1274 verkreeg Mijdrecht een eigen 'zegel' waaruit een zekere belangrijkheid geconcludeerd kan worden. In dat zelfde jaar, op 26 juli sloot de proost van Sint Jan een vriendschapsverdrag met de Hollandse graaf Floris V en konden de inwoners van De Ronde Venen zich meer dan hiervoor toeleggen op de ontginning. Maar de ontginning had ook een keerzijde. Er werd veel turf gestoken en hierdoor ontstonden er steeds grotere plassen die steeds meer overlast veroorzaakten.

De eerste kerken

Toen er zich meer mensen hier vestigden werden er ook kerken gesticht in Mijdrecht, in Oudhuizen en Vinkeveen. Welke parochie de oudste is, is omstreden maar in een Bulla van paus Innocentius III, van 5 februari 1215, wordt melding gemaakt van: "Midrecht cum ecclesia", Mijdrecht met de kerk. De Oudhuizense parochie wordt het eerst genoemd in 1280 en de zelfstandige parochie van Vinkeveen in de fabrieksrekeningen van de Dom te Utrecht in 1395. Waarschijnlijk is echter dat de parochie Oudhuizen reeds ruim voor die datum bestond, evenals de kerk in Vinkeveen, welke in de loop van de 14e eeuw moet zijn gesticht. De eerste Mijdrechtse kerk heeft waarschijnlijk gestaan op de plek waar nu de Hervormde kerk staat. Om de kruistochten naar het Heilig Land te financieren werden ingevolge de besluiten van de kerkvergaderingen van Lyon tienden geheven, waarvoor de parochies van Mijdrecht en Oudhuizen werden aangeslagen. Arme parochies waren hiervan vrijgesteld. Dus de pastoors van Mijdrecht en Oudhuizen moesten betalen omdat hun parochies als welgesteld werden beschouwd. In 1323 heeft de Hollandse graaf Willem II vanwege een grensgeschil met de Utrechtse bisschop een strafexpeditie naar Mijdrecht uitgevoerd waarbij het hele dorp in vlammen opging. Dat brandschatten ging altijd gepaard met moorden, plunderingen, dronkenschap en verkrachtingen. Het is onwaarschijnlijk dat de kerk aan het brandschatten is ontsnapt. Als het gebouw is verwoest dan is het in ieder geval, evenals het Proostenhuis, weer herbouwd, want in 1467 werd de Mijdrechtse parochie rijkelijk begiftigd door Gijsbrecht van Nijenrode en zijn gemalin. Uit wat voor geschenken deze gift bestond is onduidelijk. Hoe was het met het geestelijke leven van de eerste bewoners van De Ronde Venen gesteld? Een historicus meldt:

"Het landvolk munt uit door eenvoud en stelt zich tevreden met ruwe kost. Het vreest God en blinkt uit door goede trouw." Een beeld waar menig huidige pastoorjaloers op zou zijn, maar dat wel met de nodige korreltjes zout moet worden genomen. Niet voor niets had de proost immers een baljuw aangesteld die recht moest spreken en stond er buiten het dorp een galg opgesteld. De ongeneeslijke ziekten, het sterven op meestal zeer jonge leeftijd, het enorme drankmisbruik, de massale vechtpartijen, maakten ook deel uit van het leven van de middeleeuwse Ronde Vener, voor zover rovende, plunderende, moordende soldaten en bandieten het bestaan van hem, zijn gezin en eigendommen niet bedreigden. Het gokken was ook een bezigheid waarmee men zich bezig hield. En evenals tegenwoordig wist de overheid, in dit geval de proost, hiervan een graantje mee te pikken. Er bestaat een ontvangstlijst, opgemaakt in 1422, waarin de inkomsten van de proost staan vermeld. Soms werden alle bezittingen vergokt en werden de 'boerderijen' verlaten, maar dat gebeurde ook door agrarische crisis. Voor de woning of in het land werd dan een spade in de grond gestoken als teken dat de lasten voor de bewoner te zwaar waren geworden. Wanneer iemand de spade uit de grond trok, dan gaf deze te kennen dat hij wel de nieuwe eigenaar van de grond en de woning wilde worden. Natuurlijk met inbegrip van de lusten en de lasten.

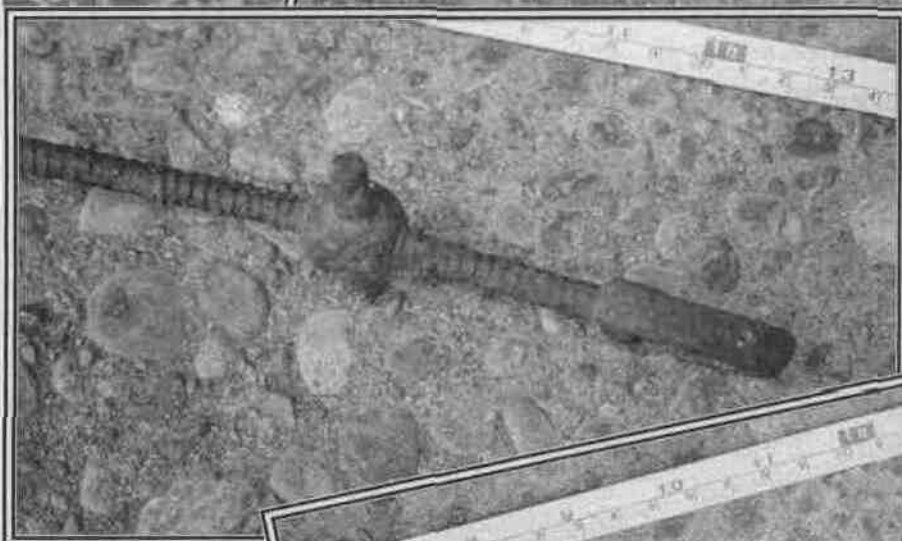
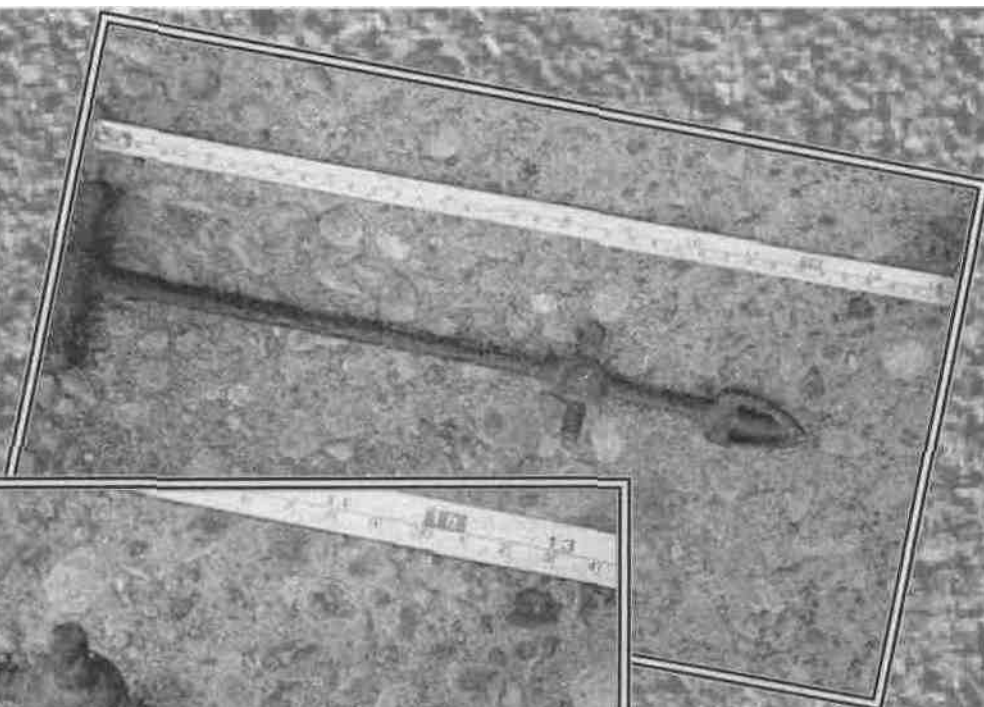
Helaas hebben de eerste bewoners van deze streek ons weinig nagelaten. Met enige jaloezie kijken we naar de oude Egyptenaren, Grieken, Romeinen, Mexicanen, Mesopotamiërs en andere volkeren die ons met de nodige tastbare resultaten van hun aanwezigheid nog steeds confronteren, waarmee wij ook een inzicht hebben verkregen van hun wijze van leven. De manier van leven van de oudste Ronde Veners blijft voor ons onbekend. Bijzonder jammer, maar helaas! Het is niet anders.

Geraadpleegde literatuur:

C. Verwoerd, Kerkgeschiedenis van de Parochie van Sint Jan de Doper.

G. van Wijk, Mijdrecht, Negenhonderd Jaar, waaronder niet gepubliceerd manuscript

Wat
is

dit?

Vraag uit Canada.....

Op de foto's bij dit artikel staat een 'voorwerp'. Dit voorwerp bevindt zich thans in Canada, op een kast bij mijn voormalige dorpsgenoten, de familie Siebert, die in de zeventiger jaren naar Canada is geëmigreerd. Het voorwerp is afkomstig uit een slootje naast hun woning in Wilnis, Burgemeester Padmosweg 174a. De Sieberts zijn zeer belangstellend om te vernemen wat het voor een ding is.

Geopperd zijn de volgende mogelijkheden:

a. een grondboor, maar hiertegen pleiten de geringe afmetingen en ... wat doet de ronde moer op het lange stuk dat geheel is voorzien van schroefdraad?;

b. een houtboor, maar de punt is stomp zoals op de foto's te zien is en wederom... wat is de functie van de moer?;

c. ??

Misschien kunnen lezers van De Proostkoerier deze vraag uit Canada beantwoorden.

Voedseldistributie

door A. L. Th. Verhaar

*In de oorlogsjaren was het nodig om via een bonnenstelsel het voedsel zo goed mogelijk onder de bevolking te verdelen. Hiermee kon men ook de prijsopdrijving enigszins in de hand houden. Ook andere goederen werden langzamerhand schaars en kwamen op de bon of werden verstrekt via een toewijzing. Belangrijke bron van gegevens voor dit artikel is het boek *Voedsel en honger in oorlogstijd 1940-1945, Misleiding, mythe en werkelijkheid van de historicus Gerard Trienekens*.*

In de oorlog 1914-18 had men in Nederland al enig voedseltekort ondervonden door vertraging van de invoer. Daarom had ir. Louwes, in de vooroorlogse jaren hoofd van het Rijksbureau voor de Voorbereiding van de Voedselvoorziening in Oorlogstijd, vóór de meidagen van 1940 al geëfend met een distributiestelsel. Suiker ging in oktober 1939 op de bon en peulvruchten in november van dat jaar. In januari 1940 gingen beide produkten weer van de bon omdat men er genoeg ervaring mee had opgedaan. De oorlog en daarmee de noodzaak tot distributie kwamen niet onverwachts, men zag de vijand op zich afkomen. Op alles was gerekend zoals distributiestamkaarten en bonnen en er waren grote voorraden aangelegd. Tijdens de bezettingsjaren werd dit stelsel geheel door Nederlandse autoriteiten uitgevoerd, maar onder controle van de bezetter. Ir. Louwes heeft hierbij tijdens de bezetting steeds een belangrijke rol gespeeld. Er waren in het begin van alles grote voorraden aangelegd. Sommige produkten werden toch al gauw schaars door de invoerstop en een gedwongen verkoop aan Duitsland, zoals die van vetten voor de margarinebereiding. Omdat de import stil lag moest men al snel overstappen op de duurere roomboter. Ook kwam er al gauw groot gebrek aan koffie en thee, en hield de distributie hiervan in 1941 op. Er kwamen toen surrogaten op de markt. De thee van inheemse bloemen, zoals linde- en vlierbloesem, en kamille- en rozebottelthee werden nog weinig gebruikt. Men was teveel gewend aan de traditionele smaken. Tot september 1944 was het nog mogelijk om voldoende voedsel te verkrijgen. Veel mensen konden nog wat voedsel erbij vinden, hetzij via een volkstuin of door het te gaan halen bij boer en tuinder. Er was wel minder vet en dierlijk voedsel te koop. Om het eraan voor de mensen te houden werd

al aan het begin van de bezettingstijd de varkensstapel tot 20% verkleind, waardoor spek en reuzel schaars werden. Verder werd het aantal kippen tot 10% teruggebracht, hierdoor kwamen de eieren op de bon en waren die alleen bestemd voor de zieken. Ook het aantal koeien werd verminderd en wel tot ongeveer één koe per hectare. Om dit onder controle te houden vonden er zo'n vier veetellingen per jaar plaats. In de strenge winters van 1941 en 1942 ging veel ingezaaide wintertarwe door vorst verloren. Rogge kon daar beter tegen, en werd, gemengd met tarwe, een belangrijk broodgraan. De smaak van dat brood, het 'regeringsbrood', veranderde door het toevoegen aan het meel van aardappel- en peulvruchtenmeel. Daar was genoeg van en granen kon men beter bewaren. Uitvoerige bakproeven hadden aangetoond dat men er een redelijk brood van kon bakken. In de eerste jaren waren er voldoende graan en aardappelen. Door verplicht scheuren van grasland (dit is het onderploegen van de grasmat) was het bouwlandareaal sterk uitgebreid. Als vervanging voor de buitenlandse grondstof voor plantaardige olie werd nu veel meer koolzaad geteeld. Het beeld van onze polders, zoals de Eerste-, Tweede- en Derde Bedijking, begon er heel anders uit te zien. Tussen de percelen groen grasland waren nu golvend graan en gele bloemenvelden van koolzaad te zien. Ook peulvruchten waren er voldoende. Maar de bevolking wilde er niet aan om meer van deze gezonde voeding te gaan eten, omdat varkensvlees, dat men gewend was er bij te nemen, schaars was. Zo'n verschijnsel was al tijdens de Eerste Wereldoorlog opgetreden. Behalve tijdens de overgang van winter- naar zomergroente en van warme naar koude teelt was er voldoende groente beschikbaar. Er werd ook nog veel geëxporteerd naar Duitsland.

Dat ging soms moeilijk omdat er nog wel eens een gebrek was aan spoorwagons vanwege het nodige vervoer van de Duitse krijgsmacht. De bonkaarten konden worden afgehaald op het distributiekantoor op vertoon van de stamkaart en het persoonsbewijs.

Wekelijks werd een speciale distributiekraant uitgegeven. Daarin stond aangegeven welk bonnummer voor een artikel geldig werd met daarbij de hoeveelheid per bon en de geldigheidsduur hiervan. Soms bleef een bon wat langer geldig omdat de bevoorrading wat traag was verlopen. De hoeveelheid geleverd produkt aan de winkelier was afhankelijk van het aantal door hem ingeleverde bonnen. Zo probeerde men te voorkomen dat een deel zwart werd verkocht. Er werden extra bonnen aangewezen voor jonge mensen tot 20 jaar en voor degenen die zwaar werk verrichtten, zoals mijnwerkers. Verdeeld over het gehele land waren er Distributie Kringen ingesteld en elk had een nummer. Kring 444

was Mijdrecht met als leider A. van Heeringen. Tot die kring behoorden ook de gemeenten Wilnis en Vinkeveen. Op 24 maart 1944 was Van Heeringen nauw betrokken bij een 'kraak' die gepleegd was in het gemeentehuis van Mijdrecht. De buit was zo'n veertienduizend voedselbonkaarten ten behoeve van hulp aan onderduikers. Met de 'kraak' was Van Heeringen spoorloos betrokken en hij dook later onder op de boerderij 'De Kraanvogel' van J. Bosman aan de Amstelkade in Wilnis. Daar was hij actief betrokken bij het verbergen van wapens in een bijzonder uitgevoerde gierput van de boerderij. De wapens werden door de geallieerden gedropt in de polder Wilnis-Veldzijde. Intussen was P.J. Gasse benoemd als leider van de distributiekring. Voor het afhalen van de bonkaarten had de Kring in Mijdrecht zitting in het Nutsgebouw, Gymnastieklokaal Buurt, Christelijke School De Hoef en café Van Rijn, Vrouwenakker. De inwoners van Wilnis konden terecht in het lokaal achter gemeentehuis en café Van Eyk, Woerdensche Verlaat. In Vinkeveen kon men de bonkaarten afhalen in Distributiekantoor Dorp, café Turkenburg, Groenlandsche Kade en Openbare School Waverveen. De Kring reisde in enkele dagen van de ene lokaliteit naar de andere en hield

A. van Heeringen

daar dan één of enkele uren zitting.

Toen de stamkaarten versleten raakten dacht Rauter, een Duitse bezettingsautoriteit, aan het invoeren van de Tweede Distributie Stamkaart. Hij was verantwoordelijk voor de binnenlandse veiligheid en politie in bezet Nederland. Rauter bepaalde dat er politiecontrole zou zijn bij de inruiling van de oude stamkaart tegen een nieuwe. Op die manier zouden onderduikers waarvan de familie de kaart kwam afhalen uitgesloten worden. Door verzet van Louwes hiertegen is de controle niet doorgegaan. Naast het propageren van het eten van volkorenbrood werd ook het advies gegeven om meer rauwe groente te eten. Voorts stelde men een kortere kooktijd voor, al of niet gecombineerd met het 'sudder' in de hooikist. Verder stelde men voor om de maaltijd kort van tevoren klaar te maken.

Vóór die tijd werd er in de regel te veel en te calorierijk gegeten. In de beginjaren van de bezetting at een groot deel van de bevolking voedsel met

minder calorieën, met voldoende eiwit en met meer vitaminen. Het beschikbare voedsel was van een samenstelling zoals voedingsdeskundigen voor die tijd al hadden aanbevolen, maar waar het gros van de bevolking toen nog niet erg aan wilde.

Met de spoorwegstaking in september 1944 lag een groot deel van het vervoer stil. Trienekens vermeldt verder dat kort daarvoor nog 25.000 ton rogge uit Duitsland was aangevoerd, bijna 6 kg per hoofd. Dit in ruil voor aardappelen die echter nooit zijn geleverd. Als wraak voor de staking verbood de bezetter het scheepvaartverkeer, waardoor West-Nederland ook over water geen voedsel kreeg aangevoerd. Dit verbod kwam omdat Louwes en anderen weigerden om de treinstakers op te roepen weer aan het werk te gaan terwille van de voedselvoorziening. Zij volgden hiermee de orders van de Nederlandse regering in Londen op, hoewel zij beseften welke gevolgen de staking kon hebben. Door de vervoersstop op dit tijdstip kon aan de jaarlijkse vraag van West-Nederland naar winteraardappelen niet worden voldaan. Ook het vervoer van de deels al in september verkregen nieuwe graanoogst lag hierdoor stil. Normaal probeerde men vóór Kerstmis, voor de winterproblemen kwamen, met

het transport hiervan klaar te zijn. Zes weken na het begin van de staking hieven de Duitsers het vervoersverbod over water op. Het vervoer per schip kwam daarna niet erg op gang. Sommige schepen werden op het IJsselmeer beschoten door de geallieerden en een aantal was gevorderd door de Duitse Wehnnacht. Dit vervoer was niet voldoende voor de bevolking. Het distributiesysteem werkte niet goed meer omdat de bevoorrading haperde. Tegelijk met de staking werd er door de boeren minder graan geleverd aan de overheid, omdat een deel clandestien werd verhandeld of geruild voor noodzakelijke levensbehoeften. Om geen risico te lopen vorderde de Wehnnacht meer voedsel dan ze direct nodig had. De belofte dat het gevorderde later weer terug zou

worden geleverd was duidelijk een leugen. Zoals de schrijver in de subtitel van bovengenoemd boek aangeeft heeft er tijdens de bezetting misleiding plaatsgevonden van overheid en burger. Hieraan maakten niet alleen de Nederlandse autoriteiten zich schuldig maar ook de bezettende macht. Het

betrof o.a. de opgave door de Nederlandse organisatie Voedselvoorziening aan de autoriteiten in Berlijn over de agrarische produktie en voorraden. Hierbij werd al rekening gehouden met het deel dat de boeren van hun oogst niet inleverden maar uitdeelden en clandestien verhandelden. Bij de verantwoordelijke personen stonden steeds twee telefoons op de kamer. Wanneer een ambtenaar door een Duitse controleur werd gebeld om een nieuw gegeven, kon zijn collega gauw per andere telefoon aan de desbetreffende instantie vragen wat zij daar hadden opgegeven. Om bij de Duitsers de indruk weg te nemen dat Nederland 'het land was van melk en honing', liet Seyss-Inquart de Duitse bezoekers in zijn verblijfplaats een schraal menu voorzetten. Hij eiste van de Nederlandse autoriteiten een strenge controle van vooral restaurants in Den Haag op het serveren van een matige schotel aan de Berlijnse bezoekers. Ook het volk werd in de eerste jaren van de bezetting soms

Geraadpleegde literatuur en bronnen:

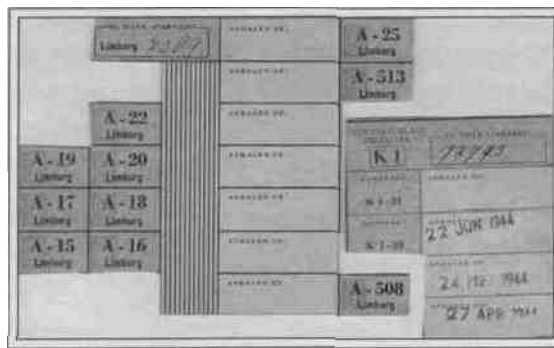
- Voedsel en honger in oorlogstijd 1940-1945; Misleiding, mythe en werkelijkheid - 1995, ISBN 90-215-2535-6.;
- De Distributie - Gids, Weekblad, gewijd aan de distributie. Maandag 24 februari 1941;
- Archief Zestig jaar Gerardus Majella in Mijdrecht, ondergebracht in het gemeentearchief De Ronde Venen.

¹ Een uitvoeriger relaas van de kraak en de bemoeienis hiermee door de N.S.B.-burgemeester Doude van Troostwijk is vermeld door Fred de Wit in de Proostkoerier, achtste jaargang nummer 4, bladzijde 19 e. v.

misleid door de illegale pers met verkeerde berichten over Duitse transporten van voedsel uit Nederland. De historicus Trienekens had met eerdere publikaties over voedsel en honger in oorlogstijd veel reacties, zelfs boze, per brieven telefoon gekregen. Er kwamen vragen bij hem zoals van een aantal zich schuldig voelende moeders van na de oorlog geboren kinderen. Ze vroegen hem of ze hun kinderen nu nog moesten vertellen dat ze de voedselsituatie in de oorlog te slecht hadden voorgesteld. Bij de kinderen hadden ze er steeds op aangedrongen hun bordje leeg te eten en gezegd dat ze het nu zoveel beter hadden dan zij in die tijd. Het bleek dat er bij veel mensen een mythe, een onvolledige of onjuiste indruk, was ontstaan

over het gevoel van schaarste en honger in die jaren. Voor velen is het beeld van de hongerwinter bepalend geweest voor hun kijk op de toestand in de voorgaande jaren. De werkelijkheid, zonder de kleuring door de herinneringen aan de hongerwin-

ter, was anders. Zo was er de aparte smaak van het bruine 'regeringsbrood', wittebrood was niet te koop. Ook de surrogaten voor koffie en thee konden de kritiek niet doorstaan. De melk die was afgeroomd tot 2,5 % vet werd verkocht als 'taptemelk'. Deze melk vond men waterig en werd vroeger samen met karnemelk aan de varkens gevoerd. De erwtensoep moest worden gegeten zonder varkensvlees en men werd aangezet tot het eten van grutterswaren. Men moest overstappen van margarine naar de duurdere roomboter. Verder was er de centrale keuken, de 'gaarkeuken', waarvan in het begin het eten goed was. Later ging de kwaliteit achteruit want ook hier gold het gezegde dat vele varkens de spoeling dun maken. Na dit overzicht kunnen we het waarderen dat dit alles alweer lang voorbij is en dat we volop kunnen genieten van de produkten die het land ons nu biedt.

Een probleem in Vinkeveen (vervolg)

door Fred de Wit

In het vorige nummer van De Proostkoeher is uitvoerig aandacht besteed aan Frederik baron Van Utenhove, die van 1872 tot 1893 burgemeester was van de gemeente Vinkeveen en Waven/een. In 1892 had hij laten blijken dat deze functie hem te zwaar werd en dat hij overwoog om ontslag aan te vragen, maar een definitief besluit had hij echter nog niet genomen. Met ingang van 1 mei 1893 werd Van Utenhove en zijn gezin min of meer op straat gezet, omdat de raad besloten had om zijn dienstwoning te verhuren aan de plaatselijke geneesheer. Gedeputeerde Staten nam met dit raadsbesluit uiteraard geen genoegen en deze kwestie sleepte nog toen Van Utenhove uiteindelijk toch ontslag uit zijn functie had aangevraagd en Jonkheer Titus RudolfJohan Baptist Van Grotenhuis Van Onstein tijdens de raadsvergadering van 21 juni 1893 werd geïnstalleerd als burgemeester van Vinkeveen en Waverveen.

Jhr. Titus RudolfJohan Baptist Van Grotenhuis Van Onstein

Hij was het derde kind uit het huwelijk van Jonkheer Titus Eico Joannes Henricus Van Grotenhuis Tot Onstein en Maria Walburgis Josepha Joanna barones Van Hugenpoth tot den Beerenclauw. De nieuwe burgemeester werd geboren te Boxmeer op 6 april 1847 en was op 29 oktober 1889 gehuwd met Hubertina Maria Johanna van Berkel. De brui-

Foto: Streekarchief Oosterhout

degom was 42 jaar en de bruid 26 jaar toen zij in het huwelijk traden. Hij was lid van de ridderschap van Gelderland en gepensioneerd kapitein bij de infanterie van het Oost-Indisch leger. Evenals bij baron Van Utenhove kreeg de gemeente weer een voormalig militair op de burgemeesterszetel. Helaas beschikt het archief van de gemeente Vinkeveen en Waverveen niet meer over een foto van de burgemeester. Hiervoor moest ik contact opnemen met de gemeente Oosterhout waarheen hij na vier jaar vertrok. De hierbij gepubliceerde foto uit de Oosterhoutse periode is op latere leeftijd genomen. Een andere foto, die ik kreeg van de Stichting Iconographisch Bureau, toont hem nog op jongere leeftijd in militair uniform. Nadat de nieuw benoemde burgemeester op 10 juni 1893 de eed had afgelegd bij de commissaris van de koningin werd hij op 21 juni door de oudste wethouder geïnstalleerd. Na een inleidend woord, waarbij hij zowel de medewerking van de wethouders als de raad vroeg, nam hij de voorzittershamer over.

Brief van Gedeputeerde Staten

Als eerste agendapunt kwam een brief van Gedeputeerde Staten aan de orde waarin burgemeester en wethouders verzocht werd naar Utrecht te komen teneinde uitleg te geven van het raadsbesluit, genomen tijdens de periode dat Van Utenhove nog burgemeester was en waarbij de ambtswoning van de burgemeester verhuurd werd aan de plaatselijke geneesheer, waarbij zijn voor-

ganger feitelijk uit zijn woning werd gezet en op straat kwam te staan. Allereerst wilde de burgemeester de mening van de raad over deze kwestie weten. Na een uitvoerige discussie werd besloten dat burgemeester en wethouders bij Gedeputeerde Staten zou trachten toestemming te verkrijgen om de burgemeesterswoning aan de geneesheer Erkelens te verhuren zoals indertijd door de raad was besloten. Wanneer Gedeputeerde Staten hiertegen bezwaar zou hebben, zou het verhuren van de ambtswoning aan de burgemeester worden voorgesteld en het bouwen van een nieuwe woning voor de geneesheer op een gedeelte van het daarbij horende terrein. Verder zou men trachten het bestaande raadhuis te behouden met verbouwing van de secretarie. Tijdens de eerstvolgende raadsvergadering op 28 juni kreeg deze zaak weer een geheel andere wending. Wat was namelijk het geval? Kennelijk was de geneesheer Erkelens het gesol met de woning meer dan beu geworden want de dag na de vorige raadsvergadering had de burgemeester een brief van de geneesheer ontvangen waarin deze zijn ontslag nam als plaatselijk geneesheer. De raad nam deze brief voor kennisgeving aan. In verband hiermede deelde de voorzitter mede dat hierdoor het raadsbesluit tot het verhuren van de burgemeesterswoning aan de dokter was komen te vervallen, evenals het besluit van aanbesteding en verbouwing van de woning tot doktershuis. De besluiten werden hierna met algemene stemmen ingetrokken. Vervolgens deed de voorzitter verslag van de bespreking met Gedeputeerde Staten over het verhuren van de burgemeesterswoning aan de Demmerik en het behoud van het raadhuis en de tegenwoordig daarvoor gebruikte lokalen. Gedeputeerde Staten wilde echter vanwege het grote brandgevaar en de ongeschiktheid van het raadhuis voor het opbergen van het archief hiervan niets weten en drongen aan op een andere lokaliteit hiervoor. Na een uitvoerige discussie werd tenslotte met zes tegen vijf stemmen het voorstel van de voorzitter aangenomen om Gedeputeerde Staten machtiging te vragen om de burgemeesterswoning te verhuren en een nieuw raadhuis te bouwen. Hierna kwam het ingediende ontslag van de gemeentelijk geneesheer ter sprake. Er zullen sollicitanten moeten worden opgeroepen, maar de burgemeester deelde mede dat zich inmiddels een kandidaat had aangemeld, namelijk de pas afgestudeerde zoon van de Wilnise dokter Weisenborn. De raad besloot daarop een

antecedentenonderzoek naar de kandidaat in te stellen en te vragen, als dit goed uitviel, of deze bereid zou zijn de betrekking voorlopig waar te nemen tegen een vergoeding van 600 gulden per jaar. Nadat Gedeputeerde Staten zich met de besluiten akkoord had verklaard, diende de burgemeesterswoning opnieuw te worden verhuurd. Burgemeester Van Grotenhuis Van Onstein wilde graag de woning betrekken tegen een huuraanbieding van 300 gulden per jaar. De raad stemde hiermee in maar het volgende probleem diende zich al aan.

Ruzie over de prijs

Diverse herstellingen zouden aan de woning moeten worden aangebracht en met de aannemer Mulckhuysse was afgesproken dat deze konden worden verricht tegen een vergoeding van f 825,-. De raad ging hiermee met algemene stemmen akkoord onder de voorwaarde dat dit bedrag beslist niet zou worden overschreden.

Tijdens de raadsvergadering van 8 februari 1894 moest de burgemeester echter mededelen dat de rekening van de verbouwing f 1049,73 bedroeg en dus met f 224,73 was overschreden. Mulckhuysse beweerde echter dat dit was veroorzaakt door extra werkzaamheden welke hem buiten de normale begroting waren opgedragen. De voorzitter ontkende dit en had Mulckhuysse verzocht een nieuwe nota uit te schrijven ten bedrage van f 825,- maar dat werd door Mulckhuysse geweigerd. Hierna werd de rekening in handen gesteld van de opzichter D. v.d. Vaart die de extra verrichtte werkzaamheden taxeerde op f 112,78. Beiden werden nu opgeroepen om op de raadsvergadering te verschijnen en nogmaals stelde de burgemeester Mulckhuysse voor om akkoord te gaan met het bedrag van f 825,-. Toen hij hiermede wederom geen genoegen nam, vroeg de burgemeester hem zich tevreden te stellen met de taxatie van f 112,78. Wederom weigerde Mulckhuysse waarna hij razend de vergadering verliet uitroepende: "zo een behandeling is mij nog nooit overkomen". De raad nam dit optreden van Mulckhuysse niet en op voorstel van de burgemeester werd een motie aangenomen waarin Mulckhuysse voor altijd werd uitgesloten van alle mogelijke gemeentelijke opdrachten. Inmiddels liep het met de gemeentelijk geneesheer Weisenborn ook niet allemaal op rolletjes. Allereerst had deze zich voorlopig voor deze

functie beschikbaar gesteld maar was niet akkoord gegaan met de vergoeding van f 600,- per jaar. Zijn voorganger had namelijk een inkomen van f 900,- per jaar. Uiteindelijk bleek de raad met de laatste honorering in te stemmen, mits de heer Weisenbom in Vinkeveen zou gaan wonen. Maar hiermee waren de problemen niet uit de wereld. Ruim een half jaar na zijn benoeming tot gemeentelijk geneesheer behandelde burgemeester Van Grotenhuis Van Onstein tijdens de raadsvergadering van 8 februari 1894 een verzoekschrift van de dokter om hem van een woning te voorzien daar hem de huur was opgezegd en hij genoodzaakt was per 1 april a.s. de woning te verlaten. Bovendien dreigde de dokter dat hij, als hij niet een geschikte woning zou verkrijgen, hij naar een andere standplaats zou omzien. Hij was wel genegen voor de woning een billijke huurprijs te betalen. In een gesprek had de burgemeester nog aan de dokter gevraagd of deze bereid was, wanneer de raad ertoe genegen zou zijn, om een woning voor de dokter te kopen of te bouwen, zich voor enige jaren aan de gemeente te verbinden maar hiertoe was de heer Weisenbom niet bereid geweest. In de daarop volgende raadsvergadering deed de burgemeester uitvoerig verslag van de pogingen om een woning te kopen. Uiteindelijk besloot de raad wethouder Vredendaal te machtigen om tot een bepaald bedrag tot aankoop van een woning over te gaan.

Foto: Stichting Iconografisch Bureau.

Het nieuwe raadhuis

Ook het plan om tot een nieuw raadhuis te komen wilde maar niet opschieten. Na langdurige besprekingen werden in het bestek steeds wijzigingen aangebracht en ook over de wijze van aanbesteding kon men het maar niet eens worden. Tijdens een volgende raadsvergadering sprak de

burgemeester er zijn verontwaardiging over uit dat 97 ingezetenen van de gemeente, zonder hem daarin te kennen, zich tot Gedeputeerde Staten hadden gewend om het bouwen van een raadhuis uit te stellen omdat dit in deze tijd niet verantwoord zou zijn. Vervolgens gaf hij te kennen dat het hem hoogst aangenaam zou zijn indien de raad het indertijd genomen besluit zou intrekken waarbij bepaald werd dat het nieuwe raadhuis zou gebouwd worden op het erf van de door hem bewoonde woning. Met de wethouders was hij in voorlopige onderhandeling getreden tot aankoop van een terrein gelegen ten zuiden van zijn woning, de zogenaamde kaatsbaan. Dit terrein zou zijn aan te kopen voor f 300,-. Met algemene stemmen werd daarop besloten het eerder genomen besluit in te trekken en, indien er gebouwd moest worden, de aankoop van de grond van C. Stolwijk in nadere overweging te nemen. Het door de raad ingediende verzoek aan Gedeputeerde Staten om de bouw van een raadhuis nog een jaar te mogen uitstellen was echter niet in goede aarde gevallen. Gedeputeerde Staten bleven op spoed aandringen en spraken er hun bevreesing over uit dat het de raad nog steeds niet gelukt was om een geschikt terrein hiervoor te vinden. Zij gaven het college de tijd tot 1 juli 1894 om te berichten of al dan niet een geschikt terrein zou zijn aangekocht.

Inmiddels was het wethouder Vredendaal gelukt om een geschikte woning voor de dokter aan te kopen. Hij had het door de raad vastgestelde aankoopbedrag met f 5,- overschreden maar daar viel men niet over. Maar nu er ook nog met spoed een nieuw raadhuis moest worden gebouwd, bracht de burgemeester eerst nog het sluiten van een geldlening ten bedrage van f 4000,- in de raad. Toen de raad hiermede zijn instemming liet blijken kon ook worden overgegaan tot aankoop van grond voor het nieuwe raadhuis. Met het bouwen van het raadhuis en het verbouwen van de dokterswoning was er voor de aannemerij in Vinkeveen voor de komende

periode wel wat werk aan de winkel. Dit is waarschijnlijk de reden geweest waarom de aannemer Muickhuysse een verzoekschrift indiende om wederom voor werkzaamheden ten behoeve van de gemeente in aanmerking te mogen komen. De raad besloot Muickhuysse toe te laten indien deze bereid zou zijn om zijn rekening te wijzigen in *f* 825,- plus het bedrag van *f* 112,78 voor werken welke boven het bestek waren uitgevoerd. In de daarop volgende raadsvergadering kwam weer een verzoek binnen van Muickhuysse waarin hij nu verzocht om in aanmerking te mogen komen voor de bouw van het raadhuis. Dit verzoek werd echter afgewezen omdat hij niet had gereageerd op het voorstel zoals de raad in de vorige vergadering had vastgesteld. Hierna werd door de raad de wijze van aanbesteding van het raadhuis besproken. Na een uitvoerige discussie ging de meerderheid akkoord met een publieke aanbesteding.

Uitslag van de aanbesteding

De raadsvergadering van 4 juli 1894 was een zeer rumoerige. De voorzitter deelde de uitslag mede van de aanbesteding van het raadhuis. Er waren totaal 15 inschrijvingsbiljetten binnengekomen en, u raadt het al: de laagste inschrijver wasMulckhuysse ten bedrage van *f* 4643,-. De daarop volgende was het bedrijf van de weduwe Van Zwieten voor *f* 4950,-. Het college had daarom het werk gegund aan de weduwe Van Zwieten, omdat de laagste inschrijver ingevolge de raadsbesluiten van 21 maart, 23 april en 25 mei niet voor de gunning in aanmerking mocht komen. Aangezien burgemeester en wethouders het echter oorspronkelijk niet eens konden worden omtrent de gunning, stelde de voorzitter voor de beslissing aan de raad over te laten. Wethouder Verder stelde voor de opzichter D. van der. Vaart te ontbieden en aan hem te vragen of hij kans zag het gebouw op te leveren indien het werk aan de firma Van Zwieten werd gegund. Van der Vaart reageerde positief en verklaarde tevens, omdat hij de ontwerper van de begroting en tekening was geweest, dat de firma Muickhuysse dit werk onmogelijk voor die prijs kon opleveren. Volgens hem had Muickhuysse zo laag ingeschreven omdat hij dit werk beslist wilde hebben. Een reden te meer om hem dit werk niet te gunnen. De raadsleden Spruyt en Bus vonden het

een schandaal dat zo veel geld in het water werd gegooid door het werk niet aan de laagste inschrijver te gunnen. Het raadslid Koeleman vond het onjuist als Muickhuysse dit werk zou krijgen en herinnerde de aanwezigen aan vroegere werkzaamheden van Muickhuysse waarmede moeilijkheden waren geweest. Hij steunde het voorstel van het college. Het college bleek echter niet eensgezind want wethouder Vredendaal was voor de gunning aan Muickhuysse. Hij zei dat het verschil van de inschrijving niet alleen *f* 300,- bedroeg maar nog *f* 100,- meer, daar Muickhuysse hem gezegd had dat als het werk hem gegund zou worden hij er nog wel *f* 100,- van zou laten vallen. De burgemeester corrigeerde deze zienswijze door op te merken dat alleen het inschrijvingsbiljet officieel was en men niet op losse opmerkingen diende afgaan. Het raadslid Bus, die het indertijd burgemeester Van Utenhove ook nooit gemakkelijk had gemaakt, toonde nu ook zijn verontwaardiging over de handelwijze van burgemeester en wethouders en verklaarde onder heftige bewoordingen zich daarmee niet te kunnen verenigen. Een andere mening vertolkte het raadslid Bos. Deze bracht nogmaals alles in herinnering wat er gebeurd was met de verbouwing van de burgemeesterswoning. Hij ondervond bijval van het raadslid Vosseberg maar het lid Hoogendoorn zei: "dat de leden van de raad voor malle jongens lopen indien burgemeester en wethouders buiten de raad om zulke besluiten nemen". Na al deze opmerkingen zei de voorzitter dat het hem hard viel dergelijke verwijten van de raad te moeten horen omdat hij altijd gemeend had het welzijn van de gemeente te moeten bevorderen. De firma Muickhuysse is meerdere malen ten opzichte van de gemeente in gebreke gebleven en het gunnen aan Muickhuysse zou oneerlijk zijn geweest ten opzichte van de andere inschrijvers, die wisten dat Muickhuysse niet in aanmerking zou komen omdat de lopende kwestie nog niet was opgelost.

Ingebruikneming raadhuis

Hoewel de oplevering een paar keer vertraging had ondervonden, riep burgemeester Van Grotenhuis Van Onstein op 21 januari 1895 de aanwezigen een hartelijk welkom toe in de raadzaal van het nieuwe raadhuis. Hij noemde het gebouw met alle recht een sieraad voor de gemeente en hoopte:

"dat daarin evenals op dit ogenblik steeds mannen mogen zetelen, die door hun wijze van handelen, door hun behartigen van de belangen der gemeente, zullen tonen eveneens sieraden van de gemeente te zijn". De voorzitter besloot met te zeggen dat het aan hem zeker niet zou liggen. Bij de rondvraag bracht de voorzitter het behartigen van de belangen van de burgers van de gemeente meteen al in praktijk. Wat was namelijk het geval. Omdat het onverantwoord werd geacht het raadhuis zondertoezicht te laten, was de bovenverdieping aan de veldwachter verhuurd. Het raadslid Bus vond het onjuist dat tijdens de raadsvergadering de koffie nog steeds werd verzorgd vanuit het logement van Vredendaal. Volgens hem kon de veldwachter dit evengoed doen. De voorzitter zei hierop dat hij dit voorstel wel had willen steunen als destijds bij de aankoop van het terrein voor het raadhuis niet aan Vredendaal mondeling was toegezegd, dat de voordelen die zijn koffiehuis van het vroegere raadhuis genoot, in het nieuwe zoveel mogelijk gehandhaafd zouden blijven. Eenjaar later deelde de burgemeester, nadat hij bedankt had voor de goede wensen die hij tijdens de jaarwisseling had ontvangen, mede dat hij onlangs de mogelijkheid had gehad om naar een andere gemeente te vertrekken. Hij had hier van afgezien omdat hij het met de raad, en over het algemeen ook met de ingezetenen, goed kon vinden. Wanneer hij te zijner tijd een andere benoeming zou aannemen, dan zou dit niet zozeer van hem afhangen maar veroorzaakt worden door de gezondheidstoestand van zijn echtgenote, die het klimaat alhier niet goed scheen te kunnen verdragen. Evenals het jaar daarvoor kwam het verstrekken van de koffie weer ter sprake. De verteringen waren namelijk het dubbele van het jaar daarvoor. Oorzaak hiervan was de lengte van de vergaderingen. Besloten werd daarom alleen voor deze vergadering nog koffie te schenken en voor de toekomst dit later te regelen. Wellicht zouden door deze maatregel de vergaderingen korter gaan duren.

Bronnen: *Gemeente-archief Vinkeveen en Waverveen, Raadsnotulen 1893 -1897.*

Tijdens zijn laatste jaar in Vinkeveen kreeg de burgemeester nog te maken met een kwestie die hij zeer hoog opnam. Hij had een klacht ontvangen wegens laster. Het gemeenteraadslid D. v. d. Wilt zou namelijk gezegd hebben dat er op een zonderlinge manier werd omgegaan met het verlenen van bijstand in de gemeente omdat er in 1895 f 1000,- was uitgegeven aan Rooms-Katholieke en f 60,- aan Protestantse armen. Het raadslid ontkende deze aantijging maar de voorzitter vroeg hem wel na afloop van de vergadering een verklaring te willen afleggen voor een proces-verbaal om zodoende de zaak voor het gerecht te doen vervolgen. Uiteindelijk liep deze zaak nog met een sisser af want de officier van justitie deelde mede dat deze zaak niet voor vervolging vatbaar was. Tijdens de vergadering van 19 augustus 1897 nam de raad afscheid van de leden Hoogendoorn en Van Selm die bij de laatste verkiezingen niet herkozen waren. Hoogendoorn kon het kennelijk moeilijk verkroppen dat hij niet herkozen was want hij gaf zijn mederaadsleden een veeg uit de pan door op te merken dat er zich in deze raad lieden bevonden die voor vrienden willen doorgaan en die dit echter slechts zijn in "schijn en niet in zijn".

Vertrek burgemeester

Met ingang van 1 september 1897 werd jonkheer T.R.J.B. Van Grotenhuis Van Onstein benoemd tot burgemeester van Oosterhout. Hij was plotseling naar zijn nieuwe standplaats vertrokken en een officieel afscheid had niet plaats gevonden. Tijdens de raadsvergadering van 7 september 1897 vertolkte het raadslid Bos de gevoelens van de raad door de burgemeester, hoewel deze niet aanwezig kon zijn, te danken voor alles wat deze voor de gemeente had gedaan, wijzende op de stichting van het raadhuis, de wering van de bedelarij enz. Hij werd opgevolgd door zijn broer jonkheer A.E.J. Van Grotenhuis Van Onstein.

*De redaktie van 'De Proostkoerier' wenst alle lezers
sijne feestdagen en een voorspoedig 1998!*

Crisis tijdens de Reformatie in De Ronde Venen

door Joop Frankenhuizen

Halverwege de zestiende eeuw begon het voorspel tot de Tachtigjarige Oorlog. Meer dan één mensenleeftijd lang zouden de Nederlanden vechten tegen de Spaanse overheersing en tegen de kerk van Rome. Een strijd tussen pastoors en predikanten die pas een eeuw later zou zijn bestendigd maar nog tot ver in de twintigste eeuw op een laag pitje zou voortsudderen.

De Reformatie en de daaraan verbonden strijd heeft ook plaatsgevonden in de dorpen van De Ronde Venen. Hiervan zijn synodale gegevens bewaard gebleven die deels eerder werden gepubliceerd. Mocht u deze Reformatorisch gekleurde publikaties gemist hebben, dan volgt hier nogmaals het verhaal van een tijdspanne die zozeer onze volksaard heeft bepaald en waar ook onze huidige woonomgeving bij betrokken was.

De Staat van toen

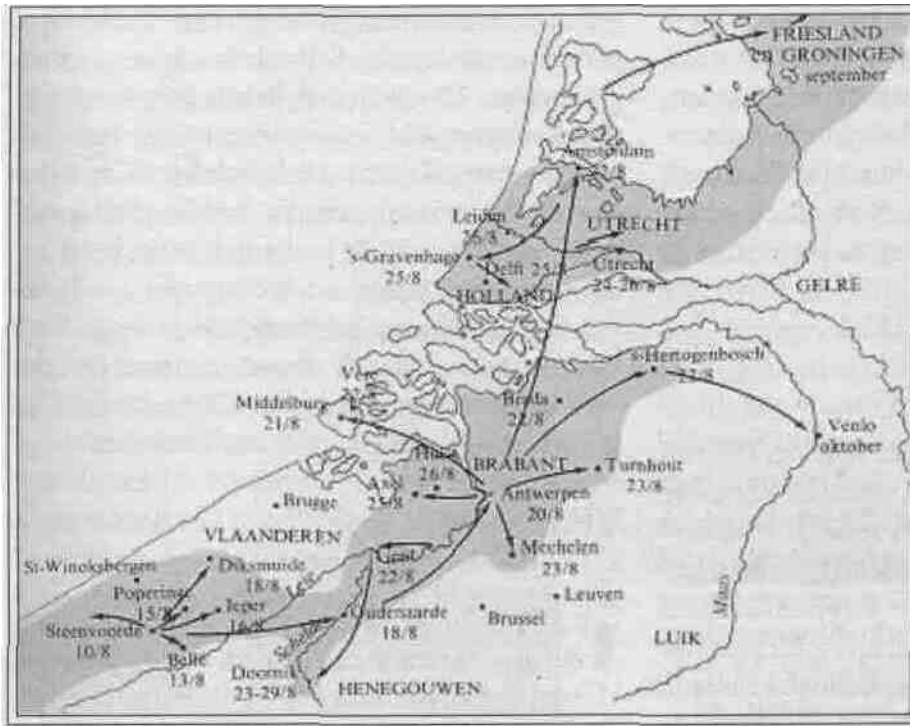
De eerste helft van de zestiende eeuw laat een beeld zien van onderling oorlogvoerende gewesten, geleid door hertogen en graven en een machtig Spanje dat er geleidelijk in slaagt steeds meer gewesten in de Nederlanden te veroveren en toe te voegen aan het Bourgondische rijk. In 1524 valt Friesland, in 1536 gevolgd door Groningen en Drenthe. Het laatste gewest dat valt is Gelre (Gelderland). Op 12 september 1543 konden de Staten van deze Landen Karel V als hertog en graaf huldigen en werd de eenheid van de zeventien Nederlanden een feit. Met de ondertekening van de vrede begint gelijk het voorspel tot de Tachtigjarige Oorlog want de Nederlander laat zich niet zomaar door vreemde machten bezetten.

In 1555 treedt Karel V af en begint met de regering van Philips II een tweede periode vol strijd en geweld die mede door het toedoen van de Prins van Oranje eindigde met de omverwerping van het Spaanse bewind. Daarmee kwam een eind aan het katholieke bestuur en werd de Gereformeerde kerk uitgeroepen tot staatskerk.

De kerk

De gehele regering van de laatste Utrechtse bisschop met wereldlijk gezag, Hendrik van Beieren, was een aaneenschakeling van wanordelikheden, twisten, burgeroorlogen en buitenlandse geschillen. Eerder in 1517 had Luther zijn hervormingen bekend gemaakt en begon het Reformatorisch

denken. In 1536 volgde Calvijn en in de jaren na 1560 begon het Calvinisme in de Nederlanden steeds meer aanhang te krijgen. Het begon met de hogere standen, maar al spoedig werd het een echte volksbeweging waar alle klassen van de bevolking door werden gegrepen en het nieuwe geloofde hele maatschappij doordrong. Echter.... de regering was nog steeds trouw aan Spanje en die zag het nieuwe geloof nog steeds als ketterij waartegen moest worden opgetreden. Maar het echte scherpe was er van af. De processen tegen ketteren en de executies van verstokte afvalligen, zoals die onder Karel V nog regelmatig voorkwamen, werden al sinds 1560 niet meer uitgevoerd en met het terugdringen van de Spanjaarden won de Reformatie steeds meer terrein. In de jaren tussen 1572 en 1594 werd de verhouding kerk - staat in ere hersteld en is onder overheid van de gewestelijke Staten een Gereformeerde kerk ontstaan die dezelfde unieke bevoorrechte positie innam als vroeger de Rooms-Katholieke kerk die overigens de laatste jaren onder het oude gezag ook steeds meer naar de pijpen van de overheid moest dansen. De Staten der Gewesten hadden zich tot het calvinisme uitgesproken en allen waren verplicht binnen de Unie van Utrecht (1579) alleen het gereformeerde geloof in het openbaar te belijden en af te zien van Rooms-Katholieke vormen van eredienst. De Gereformeerde kerk was de staatskerk geworden en de overheid moest er nu op toezien dat haar leer verdedigd en beschermd werd. Geen kerkelijke vergadering zonder politieke commissarissen en de naam en voornaam werd

De verspreiding van de Beeldenstorm

voorzien van een op het Latijns lijkend achtervoegsel. Op last van de overheid werden bestaande Rooms-Katholieke kerkgebouwen aan de Gereformeerden overgedragen en ook het onderwijs kwam onder de Gereformeerde kerk. De kosteren werden schoolmeesters, er kwam censuur op uitgifte van boeken en als men voor een openbaar ambt in aanmerking wilde komen, moest men tot de gereformeerde kerk behoren; kerkgoederen werden alleen verpacht aan kerkleden. Het laat zich raden dat velen niet uit overtuiging, maar vanwege het gewin overgingen naar de nieuwe kerk. Dat de ommezwaai naar het nieuwe geloof niet zonder slag of stoot ging laat onderstaande schets zien van de strijd der Reformatie tegen Rome en omgekeerd. De hoofdschotel ervan is samengesteld uit Synodale gegevens anno 1606. In een ons inziens erg gekleurd visitatierapport klaagt een visitatiecommissie, die uit drie Utrechtse predikanten en een ouderling bestaat, dat sommige plaatsen geheel onvoorzien zijn van de nodige predikanten terwijl andere met zulke pastoors bezet zijn die onwaardig geacht moeten worden. En daarenboven worden in vele plaatsen nog geduld "botte, ongeleerde, onvemuftige pastoors, tot veler mensen onheil en grote blaam van deze en omliggenden provinciën, om wie de Naam des Heren dagelijks gelasterd wordt." De commissie komt dan met een aantal aanbevelingen en vraagt met aandrang aan de Staten de helpende hand te bieden tot Reforma-

tie. In de hervormingstijd, tussen 1590 en 1593, werden pastoors in de provincie Utrecht opgeroepen om voor een Reformatorische Commissie en een Staatscommissie examen af te leggen. Men wilde zien of ze gehandhaafd konden blijven of op een jaargeld moesten worden gesteld. De onderzoekers zien dan parochies geheel omgaan terwijl anderen dreigen te scheuren. Ook zien zij dat velen zich in het geheim verenigen met verspreide lieden uit de omgeving. Ook al hebben de eerste vijftig jaren van de Reformatie overheidsfunctionarissen,

zoals schout en schepenen, nog het heft in handen, geleidelijk aan hebben zij moeten wijken voor de bepalingen van de hogere overheden, te weten de Staten en in dit geval de Staten 's Lands van Utrecht. De ene groep wenst trouw te blijven aan de Rooms-Katholieke kerk, terwijl de andere groep, mede uit politieke oogmerken en gesteund door de hoge overheid, zich beriep op Gods woord, waardoor de parochie een geheel ander beeld ging vertonen. Eerst was dit te zien in de gebouwen die van altaren, wijwatervaten, beelden en kruisbeelden werden ontdaan en later in een meer stemmige Calvinistische levenshouding. Er zijn ook middengroepen zoals de pastoor van Schamegoutum, Pibe Claesz, die afkondigt: "Vandaag zijn we nog Rooms en wordt de Mis gelezen, doch de volgende week zijn we Gereformeerd en zal er gepreekt worden". Het celibaat wordt over het algemeen slecht nagekomen. Als pastoors hun bijzit trouwen, zoals was opgelegd, kunnen zij door Rome niet gehandhaafd worden. Trouwen ze niet, dan zit de Reformatie hen op de hielen. Op die manier komen de pastoors in een dwangpositie. Kosteren zijn tevens schoolmeesters en spelen een belangrijke rol in de conflicten. Nu eens zijn zij het eens met de pastoor, dan weer met de predikant. Als de pastoor in de pastorie zit, staat de predikant op de kansel. Bij de doopsbediening weigert de koster het doopwater aan te brengen, terwijl hii elders tegen kerktijd de sleutels

zoekmaakt of gloeiend lood in het slot van de kerkdeur gooit. Of..., hij zaagt de preekstoel los zodat deze op vallen staat. Wil de pastoor de Mis lezen, dan gaat de predikant op het altaar zitten. Veel predikanten kunnen niet direct een huis of kosthuis vinden en moeten zich tegen de woede der burgerij verdedigen door een geweer naar de kansel mee te nemen.

Mijdrecht

De eerste synodale berichten zijn van 1582 en komen uit Haarlem. Een visitatiecommissie constateert in 1593 dat de kerk redelijk is onderhouden maar dat "eenige rommelinge, daerin staende" beter door banken voor vrouwen konden worden vervangen. Als predikant staat Joannes Assueri, die door de Staten is gestuurd en zich aan de kerkelijke voorschriften houdt. Koster is de Mijdrechtenaar Nicolaas Meeuwsen. Hij geniet voor zijn werkzaamheden 12 gulden per jaar en kan naar zijn zeggen ook nog zingen. De schooldienst wordt waargenomen door de secretaris en dat gaat "gansch paepsch en partiael (partijdig)". Merkwaardig genoeg is er in Mijdrecht een kerkeraad, zo stelt de onderzoeker vast. Met diaconale zaken wenst de plaatselijke overheid zich niet te bemoeien. Diakenen collecteren in de kerkdienst en doen verantwoording voor predikant en ouderlingen. Er is hier een pastorie doch geen enkele andere kerkelijke woning. Niettegenstaande dit alles trof de commissie ook nog een pastoor aan. Anthonius Godefricus, geboren te Pelt bij Luik, die dagelijks nog dienst doet tot grote verstoring der gemeente. Bij onderzaking bekende hij nog steeds heimelijk te dopen en te trouwen waarvoor hij zich liet betalen. In 1606 deed dominee Johannes Lindenius ter Synode een merkwaardig en omstandig verhaal van hetgeen er in het Mijdrechtse aan de hand was. Allereerst was de plaats door de pestziekte zeer geteisterd. Evenwel waren er toch nog 120 deelnemers aan het H. Avondmaal dat toen om de tien weken werd gehouden en niet zoals te doen gebruikelijk op christelijke feestdagen. Des zondagsmiddags predikte hij de katechismus, maar niet in de hooitijd. De school kon financieel eigenlijk niet bestaan, maar er was een gilde van drinkebroers die het tractement van de schoolmeester wel konden bekostigen. Voorts stond er in het dorp een kruisbeeld. Met het aan-

hechten van kousebanden pleegde men daarbij grote praktijken van bijgeloof. Tenslotte nog iets over begrafenissen. Vrouwen in de kraam gestorven werden door zwangere vrouwen begraven in de bijgelovige mening dat hun aanstaande bevalling daarmee vlotter zou verlopen. Verder klaagden vrome lieden dat de proost de klok uit de toren heeft gehaald tot hier in plaats van de mispaepen een Gereformeerd predikant werd aangesteld en verder dient vermeld dat overal in de proosdij een pastoor komt prediken, heer Gerrit genaamd, uit Amsterdam, tot grote verstoring van het volk en de kerkdienst.

Vinkeveen

In 1593 hoorde de commissie tot haar vreugde dat de restauratie van de kerk was aanbesteed. Herstel van de Roomse overblijfselen moet uitgesloten worden geacht. In 1577 kwam hier Matthias Amoldi als pastoor, aangesteld door Cunertorf, kanunnik van Oudemunster te Utrecht. In zijn naam was de deken Monsema de curator. Deze verhuurde 21 akkers waar de pastoor 64 gulden van trok. De pastoor van Vinkeveen leidt volgens de commissie een goddeloos en ergelijk leven "met dagelijcx te

Gravure van de Beeldenstorm

zuijpen ende anderszins", zodat hij een bespotting is voor goeden en voor kwaden. De mensen in de straat noemen hem 'de grote godt van Vinkeveen'. Onlangs heeft hij zich met geweld vergrepen aan de huisvrouw van de predikant van Mijdrecht, toen deze afwezig was. In dronkenschap was hij tot de daad gekomen omdat hij van de predikant gehoord had dat de visitatie op handen was. De koster heet Jan Jansz. Hij geniet 52 gulden per jaar plus vrije woning en kan ook zingen. In 1606 stond hier Ds. Christiaan Jansz. Ter vergadering deed hij een treurig verhaal. De Reformatie schoot in Vinkeveen nog geen wortel. De opkomst in de kerkdienst is gering en geen kind was nog ter doop aangeboden daar de ouders nog naar de pastoor gingen. In 1612 is de predikant vertrokken want dan blijkt de plaats gecombineerd te zijn met Wilnis, hetgeen tot 1772 heeft geduurd.

Waverveen

Deze gemeente behoorde in 1600 tot de classis Amsterdam en de predikant was Ds. Comelius Peludanis die in 1600 was afgevaardigd naar de provinciale synode te Haarlem. In 1605 treffen de onderzoekers aan dat: "In den classe van Amsterdam is Goossen Dirrickszen, synde geweest sieckbesoecker op eenige der Oost-Indischer schepen ende hebbende attestatie van de kerkcke van Wesep, na examinatie ende goedkenninge tot een predikant aengenomen voir de gemeynte Wavervaan". Over inwendige spanningen in de overgangstijd valt niets te vermelden. Mogelijk was Wavervee een buurtschap van Vinkeveen, stelt Ds. van der Zee.

Wilnis

Deze gemeente geniet de eer van een lange beschrijving. In 1593 vonden visitatoren dat de kerk er van buiten en van binnen keurig uitzag. Er stonden wel altaren in. De pastoor en de gemeente stellen kerkmeesters aan en van de kansel wordt afkondiging gedaan wanneer het tijd is de rekening te doen. Van de vaste goederen en van de verdere inkomsten willen de aanwezigen niets uitlaten of hielden zij er niets van te weten. Dat was natuurlijk te mal en daarom bekenden zij enig land verkocht te hebben tot reparatie van de kerk. Maar hoe groot

het overschot was, konden zij ook niet zeggen. Sedert 1557 is hier pastoor Wicher Jansen. Hij is ter plaatse geboren en was ook secretaris. Hij ontving de pastorie van de Proost Goch. De goederen brachten 70 gulden op. "Hij is een man gansch onverstandich in de religie ende vast van leven als die van Vinkeveen. Hij heeft noch op Paesschen zijn Broot-Godt verkocht, ende hem in het openbaar beroemt dat hij een goede merckt voor dese reyse gedaen hadden, zulcx dat verscheyden vrome lieden hier wonende, zo professie doende, zo liefhebbers van de gereformeerde religie, benodicht zijn zich in andere omliggende dorpen van Hollant, en oock tot Mydrecht te kercke te begeven".

Koster en gerechtsbode is Gysbrecht Claessen, ter plaatse geboren, en "een man vast als syn pastoor". In het archief der kerk bevindt zich een predikatie uit het inwijdingsjaar der nieuw gebouwde kerk anno 1742. Op 4 februari werd zij uitgesproken door Ds. Henricus Hendricxsen. Er komt een stukje geschiedenis in voor dat Ds. van der Zee niet wil verzwijgen. Het gaat om vier geslachten die van vader op zoon gedurende 138 jaar onder naam Hendrik Ten Brinck predikant waren. De eerste Ten Brinck was in 1538 in Antwerpen geboren, kwam naar Holland, werd onderweg door zeeroovers overvallen en beroofden kwam na omzwervingen in Hamburg terecht. In 1598, op 60-jarige leeftijd, werd hij de eerste predikant in Wilnis. Hij stond hier tot 1634 en kreeg op 96-jarige leeftijd emeritaat. Tot 1618 was hij lid van de Utrechtse Synode en overleed op 10 juni 1651 op de leeftijd van 113 jaar. In 1641 had hij nog zijn kleinzoon Jacob gedoopt. Hij was nooit ziek geweest tot 5 weken voor zijn dood. In 1564 was hij op 14 oktober getuige van de marteldood van Christoffel Fabritius. Over de periode rond 1600 kon hij niet roemen. Hij had maar 30 a 40 toehoorders en slechts 4 Avondmaalgangers. De bediening geschiedde driemaal per jaar in combinatie met de naburige gemeenten bij toerbeurt. Er was in Wilnis een oude blinde pastoor die de Heren Staten beschuldigde van geweldpleging omdat hij uit zijn ambt was ontzet. Daar waren redenen toe geweest, want hij was een dronkaard "ende zich ook roemende over zijne schandelicke oncuysheijt". Deze oude pastoor werd van alle kanten opgehaald om doopdienst te verrichten wat hij ook aan huis deed. Aan vrouwen die eerstdaags moesten bevalen, bediende hij eerst de mis en daarna het sacrament. Het volk ging tegen de Pasen de biecht en

ontving dan ook het sacrament. Ook klaagde Ten Brinck dat men buiten de gewone kerkdiensten de kerk opent voor vrouwen "die uit de craem komen". Zij doen dan omgangen buiten en binnen de de kerk met superstitiën van paternosters. Ave Maria enz. Ook bij het begraven pleegde men vele bijgelovige praktijken: men zette de dode voor het grafen bad daarbij op de knieën en stak dan in de aarde met kruizen enz. Op sacramentsdag hield men openlijk bedevaart om de kerk heen, zowel in wol gekleed als barrevoets. Wie er bij de predikant ter kerke gaat wordt bespot. Ook leefden velen in concubinaat zodat het tijd werd hierin verbetering te brengen. In 1612 verklaarde hij dat het met de kerk-

diensten wel beter zou gaan als de baljuw van Amsterdam tegen de Roomse kerkdiensten te keer ging en als de schout een beter voorbeeld gaf met naar de kerk te komen. Zijn zoon Hendrik was in 1620 schoolmeester te Thamen en werd op 23 november 1634 bevestigd als predikant te Wilnis, waar hij stond tot zijn dood in maart 1664. Diens zoon Hendrik, geboren 23 september 1633, werd in juli 1664 beroepen en in augustus bevestigd. Hij overleed 21 maart 1703. De vierde opvolger werd in 1704 beroepen en overleed 36 jaar later op 8 maart 1736. Tot 1772 was Wilnis gecombineerd met Vinkeveen en ingedeeld bij de classis Utrecht.

Geraadpleegde literatuur:

Ds. G. van der Zee: Crisis van de kerkelijke Reformatie in de dorpen van de provincie Utrecht.

Een overdruk uit het jaarboekje van het Oudheidkundig Genootschap Niftarlake 1956.

Prof. Dr. H. Brugmans: Geschiedenis van Amsterdam, deel 2: De 80-jarige oorlog 1544/1621

De Kerstnacht van Ysaack Janszoon in 1647

Uit vele ons bekende vonnissen uit vroeger eeuwen komt een beeld naar voren van een meedogenloze rechtspraak waaruit niet veel begrip blijkt van de achtergronden die tot een misdaad of misdrijf hebben geleid. Het beschermen van de gemeenschap in de ruimste zin des woords tegen alles en allen, die een bedreiging konden vormen voor die gemeenschap, was de taak voor de baljuw, de schout en de schepenen. Een taak die zij, helaas ook niet altijd naar eer en geweten en volgens de eed, die zij hadden afgelegd, vervulden. Diefstal, afzetterij en mishandeling waren meestal goed voor ophanging en op het rad zetten. Bij deze laatst genoemde straf werden door middel van het gruwelinstrument dat de radstaak genoemd werd, de ledematen en uiteindelijk ook de nek gebroken. Het vonnis tegen Ysaack Jansz., ten uitvoer gelegd in de winter van 1647-1648, spreekt een duidelijke taal. Wat was het geval?

Nu, precies 350 jaar geleden, was Ysaack Jansz. waarschijnlijk gebruik makende van de donkere dagen voor kerstmis, op dievenpad gegaan en had inbraken gepleegd in De Kwakel, De Hoefen andere plaatsen. Het plegen van inbraken behoorde tot de categorie van ernstige misdrijven. Hij stal in

de meeste gevallen kostbare kleding en schaars linnengoed. De stichtende woorden van de pastoor en de dominee tijdens kerstmis waren aan hem niet besteed, want zelfs in de kerstnacht stal hij uit het huis van Cunera Jansdochter behalve linnengoed ook nog priesterlijke gewaden en altaarbenodigdheden. Waarschijnlijk waren deze bij Cunera verborgen omdat toen het uitoefenen van de Katholieke godsdienst verboden was en de priesters heimelijk door deze streek trokken om de mis te lezen. Ysaack Janszoon, afkomstig uit Dordrecht, behoefde, nadat hij was ingerekend, niet op mededogen te rekenen, omdat niemand hem hier kende en zijn vrienden "fameuze dieven, lantloopers, vagebonden ende hoeren" bleken te zijn. Medelijden vond men volkomen misplaatst en de "Hooge Gerechtbanke" van Mijdrecht veroordeelde hem tot de zwaarste straf: "met coorde datter de doot nae volcht". Hij werd dus opgehangen aan de galg welke zich toen bevond even buiten het dorp aan de Mijdrechtse Zuwe. Aan toeschouwers zal het zeker niet hebben ontbroken want het ophangen van een veroordeelde werd in die dagen als een 'uitje' gezien.

Dit verhaal is afkomstig uit het manuscript 'Mijdrecht Negenhonderd Jaar' door G. van Wijk.

Rumoerige tijden omstreeks 1795 in Mijdrecht

door Jan Rouwenhorst

Onlangs is bekend gemaakt dat de historische vereniging een deel van het archief van de Mijdrechtse afdeling van de 'Maatschappij tot Nut van 't Algemeen' heeft verworven. Dit cultureel genootschap, meteen landelijke organisatiestructuur, is opgericht in 1784. Doel van de oprichters is te ijveren voor volksopvoeding en scholing. De blauw gekafte leerboekjes zijn bestemd voor alle groepen uit de bevolking, zoals onderwijzers, soldaten, matrozen en boeren, en ze gaan over uiteenlopende onderwerpen als gezondheidsleer, volkszang en huishoudkunde.

Het begin

Het 'Nut' heeft grote invloed op ontwikkelingen in de onderwijswetgeving, die aan het begin van de 19e eeuw -naar toenmalige maatstaven- ingrijpend is gemoderniseerd. Daarnaast richt het 'Nut' volksbibliotheken, ziekenfondsen en spaarbanken op. Uit die laatste categorie stamt de huidige VSB Bank aan de Mijdrechtse Dorpsstraat. Het daarachter gelegen houten gebouw van de Vrijgemaakte Gereformeerde was ooit het verenigingsgebouw van het Nut. In 1790 zijn er al 17 departementen (afdelingen) met meer dan 1000 leden. De contributie is dan ruim vijf gulden per jaar. In 1800 is het ledenaantal gestegen tot 3500. En in 1850 gaat het om 300 plaatselijke afdelingen en 14.000 leden. Tijdens de ledenvergadering van november 1997 heeft het bestuur van de historische vereniging verteld dat gestreefd wordt naar publicatie van de bovengenoemde archiefbescheiden, die hun oorsprong hebben in het eerste deel van de 19e eeuw. In de tweede helft van de 18e eeuw doen zich in Nederland grote politieke en maatschappelijke veranderingen voor. Met name op politiek en cultureel gebied groeit een confrontatie tussen behoudende en progressieve groeperingen. Voor een belangrijk deel komende vernieuwingsideeën van die tijd voort uit de zogenaamde Verlichting. Daaruit ontwikkelt zich een nieuw gevoel en een houding ten opzichte van het vaderland. De bereidheid om het eigen belang ondergeschikt te maken aan het belang van het vaderland wint steeds meer aanhang. Dit enthousiasme wordt versterkt door het idee dat de toenmalige bestuurders verantwoordelijk zijn voor het verval in macht, de kracht en de glorie van Nederland, zoals men dat meende te kennen uit de zoge-

naamde 'Gouden Eeuw'. Via het onderwijs en de opvoeding zou er een nieuw gevoel van vaderlandsliefde gekweekt moeten worden.

Monarchie

De volgende regels uit het ABC-boek van J.H. Swildens uit 1781 laten aan duidelijkheid niets te wensen over. Bij de letter N staat: *"Nederland is uw Vaderland. Veilig woont ge 'er in. Als gy groot zyt, hebt gy daar ook uw huisgezin"*.

Onder een illustratie met de kaart van Nederland staat verder: *"In elk Nederlandsch Kind moet de Vaderlands-liefde zodaanig aangekweekt worden, dat het altyd zijn Vaderland boven alle andere Landen verkieze, en vroeg den heilzaamen wensch leere vormen van 'er ook eens, gelyk zijn Vader en Moeder, een huisgezin te hebben, en dus van 'er te trouwen en een eerlyk beroep waarteneemen"*.

Parallel aan dat idee ontstaat de mening dat alle macht in een staat uiteindelijk berust bij het hele volk. Dat gehele volk zou dan in een democratisch systeem de macht tijdelijk afstaan aan (gekozen) vertegenwoordigers, die op hun beurt periodiek verantwoording moeten afleggen over hun bestuursdaden. Hoe anders is de traditionele opvatting. Daarbij gaat men er vanuit dat de erfelijk vorst, veelal een koning, z'n macht door de voorzienigheid van de alwetende God heeft verkregen. Wie zijn dan de mensen die daarover mogen of kunnen oordelen? Alleen voor de rechterstoel van God - dus pas na z'n overlijden - moet de vorst verantwoording afleggen.

In de toenmalige Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden leidt een en ander tot een kritische

beschouwing van de stadhouders. Oorspronkelijk betekent die naam 'plaatsvervanger van de koning'. Maar sinds koning Filips II in 1581 door de Nederlandse Staten-Generaal aan de kant was gezet met een 'afzwering', kent men in ons land geen koning meer. De functie van stadhouder blijft echter wel bestaan en is voorbehouden aan de 'Oranjes'. De stadhouder heeft, vooral in tijden van crisis, een groot prestige en uitgebreide militaire bevoegdheden. Tevens mag hij op 'provinciaal' en lokaal niveau bestuurders ter benoeming voordragen.

Formeel is de stadhouder slechts de hoogste dienaar (lees: ambtenaar) van de Gewestelijke Staten. In 1747 wordt de functie van stadhouder - als een teken van grote dankbaarheid - erfelijk. De toenmalige Willem Karel Hendrik Friso is bekend geworden onder de naam Willem IV, de eerste stadhouder, die deze waardigheid in alle gewesten bekleedt. Weliswaar ontbeert hij een koninklijke titel, in werkelijkheid bezit hij de macht van een monarch. Vanuit de bevolking wordt verwacht dat deze Willem IV aan alle bestuurlijke misstanden een eind zal maken. Helaas ontbreekt het hem aan durven doorzettingsvermogen. Geleidelijk ontstaat een breed verzet tegen de overheersing van een kleine bestuurskliek. Overigens is Willem IV weinig tijd gegeven om bestuurlijk orde op zaken te stellen, ondanks dat aan de verkoop van openbare functies een einde komt. In 1751 overlijdt hij vroegtijdig. Vergruisd door een groot deel van de gewone bevolking, als werktuig gebruikt door de weinig open bestuurselite van zeer rijke renteniers en kooplieden, beter bekend onder de naam regenten.

Toch heeft de naam Oranje dan nog een magische klank. De oude 'Oranjeklanten' zijn te vinden onder het gereformeerde bevolkingsdeel en bij de officieren van de Nederlandse vloot. Zij bepleiten een verbond met de protestantse zeemogendheid Engeland, gericht tegen het katholieke Frankrijk. Een andere steunpilaar voor de Oranjes bestaat uit de grootgrondbezittende adel. Het benoemen van - vaak onbekwame en corrupte - politieke vriendjes op hoge bestuursposten is de stadhouder niet vreemd.

Bij de dood van z'n vader is Willem V slechts drie jaar oud. Hij wordt in de annalen afgeschilderd als de vleesgeworden besluiteloosheid en mist alle eigenschappen die noodzakelijk wenselijk zijn voor de functie die hem via het erfrecht in 1766 ten deel valt. Hij is dan 18 jaar.

Willem V (1768)
naar een schilderij van Johann George Ziesenis

Door een noodlottige combinatie van opvoeding en karakter ontbreekt het hem aan zelfvertrouwen. Daarenboven minacht hij het gewone volk en wil in niets weten van pogingen om de macht van de aristocratie te verminderen. Hij wordt in z'n tijd door politieke tegenstanders aangeduid als '*s lands ongeval*'. Ook aanduidingen als *tyran* en *A Iva en Nero* worden tegen hem ingebracht. Daarentegen blijkt zijn bemoeizuchtige vrouw Wilhelmina van Hohenzollem (Pruisen) uit ander hout gesneden. Zij ergert zich aan de slapte waarmee haar echtgenoot besluiten uitvoert. Ze klopt regelmatig om advies aan bij haar oom Frederik II en later bij haar broer Frederik Willem II, die achtereenvolgens koning van Pruisen zijn.

Willem V

Na de Nederlandse nederlaag in de Vierde Engelse Zee-oorlog (1780-1784) neemt de oppositie tegen het bestuurssysteem - dat vereenzelvigd wordt met Willem V - toe. In politiek-bestuurlijk opzicht loopt de situatie uit de hand: er dreigt een burgeroorlog tussen Oranjegezinden enerzijds en de intelligentsia en middengroepen anderzijds. Deze laatsten noemen zich patriotten. Ze provoceren het toenmalige bestuur door zich te bewapenen

en het oprichten van burgermilities, die niet onder het bevel van de Prins van Oranje staan. Over het hele land schieten die exercitiegenootschappen uit de grond. Voor de goede orde moet vermeld worden dat de eenvoudige en vaak arme mensen dan nog een bijzondere, vooral emotionele band voelen met de Oranjes. Na een kortstondige, patriotse machtsovername van het Veluwe stadje Hattem slaat medio 1786 de vlam in de pan. In het gewest Holland leggen de patriotten zelfs verdedigingslijnen aan, omdat men een militaire tegenzet van Willem V verwacht. Maar de gevreesde burgeroorlog blijft uit. Willem V wacht in Nijmegen de gebeurtenissen af. In de zomer van 1787 bereidt de Engelse ambassadeur samen met prinses Wilhelmina een staatsgreep voor om in het gewest Holland weer een Oranjegezind bestuur aan te stellen. Daartoe vertrekt ze naar Den Haag. In de buurt van Schoonhoven wordt ze herkend door bewapende patriotten. Na een nacht onder bewaking in een boerderij te hebben doorgebracht moet ze Holland verlaten. Ze wordt formeel uitgewezen. Diep beledigd schakelt ze haar broer in, die genoegdoening eist voor de vernedering die Wilhelmina is aangedaan. Medio september 1787 marcheert daarom een Pruisisch leger van bijna 30.000 manschappen de Republiek binnen. De patriotten moeten gestraft worden. Zes dagen na die inval aan de orde.

Wilhelmina van Pruisen, echtgenote van Willem V naar een schilderij van Johann Friederich August Tischbein (1789)

keert Willem V terug naar Den Haag. In paniek zoeken meer dan tienduizend patriotten een goed heenkomen naar Frankrijk. Daar wachten ze op betere tijden om hun nederlaag en verbanning te wreken. Al snel doet die gelegenheid zich voor na het uitbreken van de Franse Revolutie van 1789, een historische feit dat nog altijd wordt gevierd op 14 juli. Vorsten worden het symbool van een achterhaalde, erfelijke bestuursvorm. In 1792 wordt de Franse koning afgezet. Zowel Lodewijk XVI als zijn vrouw Marie Antoinette worden - na een tussenpoos van tien maanden - publiekelijk onthoofd in 1793. De nieuwe machthebbers van Frankrijk verklaren de oorlog aan alle koningshuizen. En daartoe rekent men ook de Oranjes in Nederland.

De Franse legers krijgen daarbij steun van een Bataafs Legioen van gevluchte, Nederlandse patriotten. In januari 1795 vlucht Willem V via Scheveningen naar Engeland. Nederland wordt 'bevrijd'.

De politieke meningsverschillen, zoals hierboven vermeld, worden ook zichtbaar in Mijdrecht. Een bron die daarover uitsluitend kan geven is te vinden in het Oud-Archief van het gerecht (= gemeente) Mijdrecht. De omvang en gedetailleerdheid van de documenten is nog niet onderzocht. De met kroontjespen volgeschreven banden komen in een volgend nummer

Literatuur:

- W. Bolt en S. Scheringa, *Nederland en Oranje. Leerboek der Vaderlandse Geschiedenis voor het Christelijk MULO-onderwijs*, Groningen.z.j.
 G. De Haas, *Vaderlandse Geschiedenis voor het MULO-diploma*, Groningen 1936.
 C.V. Lafeber, *Patriotten, Bataven, Frans en Grot-Nederlanders. Een halve eeuw vaderlandse geschiedenis, 1781-1831*. Goirie 1996.
 A.C.M. Peek en D. Verkuil. *Eenheid in tweevoud. Nederland 1780-1830*, Groningen 1996.

Uw familie in deze omgeving

Onder deze titel wordt er in het museum van de Cultuurhistorische Vereniging Ter Aar op 13 december a.s. een expositie geopend. Het adres van het museum is Westkanaalweg 118 in Ter Aar, tegenover sporthal 'De Vliender'. De expositie gaat onder andere over stamboomgegevens van een veertigtal families uit Ter Aar en wijde omgeving. Tevens worden er vele gezinsfoto's opgehangen met relevante teksten. Deze expositie, die duurt tot en met 13 april 1998, kunt u bezoeken op woensdag, zaterdag of zondag van 14.00 tot 16.00 uur. De entree van het museum is f 3,— per volwassene. 'Families uit Ter Aar en wijde omgeving' wil zeggen dat de werkgroep 'Archief en Genealogie' vele archieven in de Rijnstreek, maar ook de rijksarchieven in Utrecht, Haarlem en 's-Gravenhage heeft onderzocht. Er zijn allerlei artikelen welke te maken hebben met genealogie, demografie, prosopografie, bevolkingsregister, bidprentjes, bloedverwantschap, burgerlijke stand, Centraal Bureau voor Genealogie, doop-, trouw- en begraafregisters, faire parts, vele soorten van akten, kwartierstaten, militielijsten, Nederlandse Vereniging van Genealogie, notariële archieven, parentatie en weeskamers. Tevens is er allerlei genealogisch nieuws van de achternamen: Bosland, Bosman, De Rijk, Egveld(t), Franssen, Hoogervorst, Koeleman, Markman, Ro(o)denburg, Riest, Valentijn, Van der Geest, Wegbrands, Van der Hoorn, Van der Jagt, Van der Lip, Van Eijk, Van Kessel, Van Nierop, Van Schie, Versluis, Vuijk, Wildenburg, Wolvers, Zevenhoven en Zwirs.

Voor inlichtingen en vragen kunt u terecht bij Ron Biegel, onder tel. 0172-602046 of Leonard Van Kessel tel. 0172-603586, na 18.00 uur.

Memo

Op zaterdag 21 maart 1998 wordt er in scholengemeenschap 'Laar en Berg' in Laren de genealogische contactdag voor Midden-Nederland gehouden. Veel genealogische en historische verenigingen, gemeenten en streekarchieven en andere instellingen zijn die dag aanwezig met voorlichtingsmateriaal, gegevens en resultaten. Ook genealogisch onderzoek en verwerking van gegevens via computerprogramma's zal uitgebreid aan bod komen. De Historische Vereniging 'De Proosdijlanden' zal, in samenwerking met het gemeente-archief, daar aanwezig zijn.

Pauselijke Zouaven²

jongemannen uit Mijdrecht en Wilnis in dienst van de paus

door J.M. Klijn en G.G. Klijn-Kolenberg

Het artikel over de Mijdrechtse en Wilnise zouaven in het septembemummer, gaf met name informatie over de achtergronden op mondiaal niveau: wat was de reden dat jongemannen vrijwillig dienst namen in het pauselijk leger en wat speelde zich af op het strijdtoneel in en rond Rome? In dit artikel wordt de situatie op meer lokaal niveau geschetst: wie waren de personen uit Mijdrecht en Wilnis die dienst namen, uit welk milieu kwamen zij en hoe verging het hen na terugkomst in Nederland?

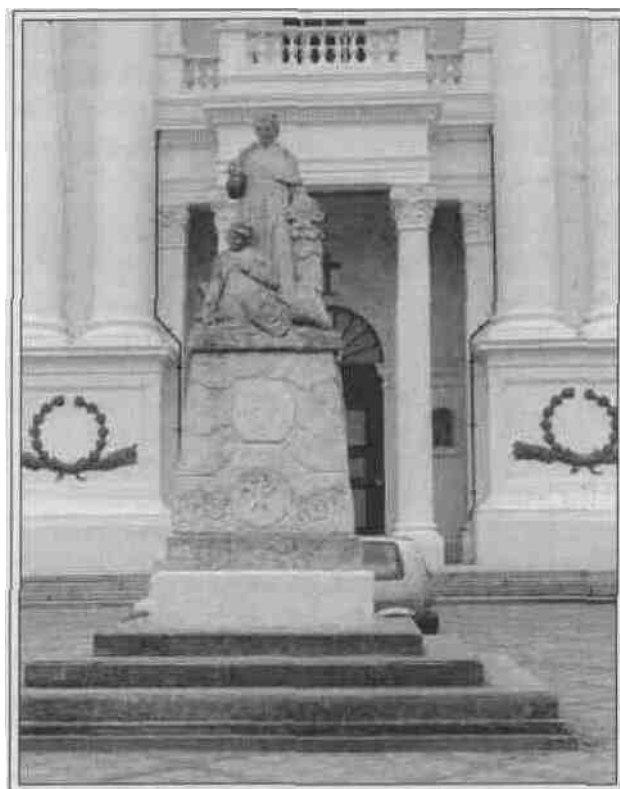
De werving

De oproep van paus Pius IX om dienst te nemen in het pauselijke leger en te strijden tegen de dreiging van de Garibaldisten werd voor het eerst in 1860 gedaan. Mijdrecht en Wilnis hebben echter geen zouaven van het eerste uur geleverd. Zoals uit het overzicht aan het eind van dit artikel blijkt, namen de eersten, Adriaan van Waayen en Jan van Rijnstra, dienst op 17 februari 1866. Het zou daarna bijna een jaar duren voordat ook anderen dienst namen. Hierin stond de Mijdrecht-Wilnise parochie niet alleen: in heel Nederland kwam de stroom van zouaven aanvankelijk traag op gang, maar eind-1864 werd door de actieve promotie van onder andere pater Comelis de Kruijff een beweging in gang gezet waardoor Nederland uiteindelijk het grootste aantal zouaven zou leveren. Pater De Kruijff, kapelaan van de schuilkerk De Star in Amsterdam, schreef brieven aan hem bekende pastoors voor de werving van aspirant-zouaven. Deze pastoors zullen de door hen geschikt gevonden jongelui veelal persoonlijk benaderd hebben om ze over te halen om zich voor de zaak van de paus in te zetten. Tot het lijstje van vereisten voor de aspirant-zouaaf behoorde dan ook onder anderen een bewijs van goed gedrag, afgegeven door hun pastoor.

De katholieke kerk in Mijdrecht - Wilnis

De toenmalige pastoor van de Mijdrecht-Wilnise parochie, C.M. Lonink, moet ook een dergelijk schrijven van pater De Kruijff ontvan-

gen hebben. Christophorus Martinus Lonink (1799-1869) was in mei 1842 benoemd tot pastoor te Mijdrecht-Wilnis en zou dit blijven tot zijn dood in 1869. Daarvoor was hij kapelaan geweest te Hoogland, Mijdrecht en Wijk-bij-Duurstede en pastoor te Ossensisse en Vreeswijk. Hij had twee broers en een neef die eveneens priester waren.¹ Het is dus niet denkbeeldig dat pastoor Lonink tot de persoonlijke kennissenkring van pater De Kruijff heeft behoord. De parochiekerk stond in die tijd nog in Driehuis op de locatie van de huidige pastorie. Het katholieke geloof verkeerde echter in een periode van

Monument voor de gesneuvelde Nederlandse zouaven in Oudenbosch. Op de achtergrond het portaal van de basiliek.

grote opbloei: in 1853 was de bisschoppelijke hiërarchie weer hersteld en overal verrezen nieuwe kerkgebouwen, de één nog fraaier dan de ander. Een extreem voorbeeld is te vinden in Oudenbosch, één van de verzamelcentra voor de Nederlandse zouaven voordat zij naar het buitenland vertrokken. Hier verrees een basiliek die in vele opzichten een kopie is van de St. Pieter in Rome. Ook in de parochie Mijdrecht-Wilnis werden onder leiding van pastoor Lonink plannen gemaakt voor een nieuw kerkgebouw, dat echter pas na zijn overlijden door zijn opvolger pastoor Hermanus Henricus Kanne werd gerealiseerd. In het licht van deze emancipatie van de katholieke kerk moeten we ook het enthousiasme bezien waarmee Nederlandse vrijwilligers zich hebben ingezet voor de paus. Het beeld dat de meeste aspirant-zouaven hadden van de politieke situatie rond de pauselijke staat moet beperkt geweest zijn en hoofdzakelijk zijn gevormd door de voorlichting van hun parochieherder. Hij zal zonder twijfel de nadruk gelegd hebben op het onrecht wat de paus werd aangedaan door de 'roodhemden', zoals de Italiaanse vrijheidsstrijders onder leiding van Garibaldi genoemd werden, en de aanval op het wereldlijke gezag van de paus uitgelegd hebben als bedreiging van het katholieke geloof in het algemeen. Zo schreef een katholiek familieblad onder de kop "Wat is er van waar?" de volgende tekst: "Niet dat de Paus uit Rome was verjaagd door een opstand zijner eigen onderdanen; Neen! - maar dat was waar, dat men hem door eene heiligschennende inval van een troep roovers en bandieten, die zich Garibaldisten noemen, uit Rome wilde verjagen. Spoedig kwam dan ook die waarheid aan den dag. Garibaldi, de hansworst van de revolutie, trok naar de grenzen van den kerkelijken Staat; zijne aanhangers waren met hem en stonden gereed om den aanval te beproeven".²

Afkomst

De Nederlandse zouaven waren meestal van een **voudige** komaf. Van de totaal ruim 3000 Nederlandse zouaven kwam ruim veertig procent uit de ambachts- of middenstand, een kwart was boer of boerenknecht, ongeveer tien procent zat op kantoor en de rest bestond uit fabrieksarbeiders, vissers etc.³ De Mijdrechtse en Wilnise zouaven kwamen voornamelijk uit een milieu van veen- en land-

arbeiders, hetgeen niet zo verwonderlijk is in deze streek. Uitzonderingen hierop waren Jan Janssen, als zoon van een schoenmaker. Jan van Scheppingen, zoon van een metselaar en later zelf ook metselaar, en Pieter Vermolen, zoon van een rietdekker **en** later zelf ook rietdekker. De eenvoudige afkomst van de Nederlandse zouaven in tegenstelling tot de vaak adellijke afkomst van de Franse vrijwilligers was de oorzaak van de geringe kansen op promotie in het pauselijke leger. Slechts één Mijdrechtenaar, Jan Bosman, behaalde een rang, namelijk die van korporaal. De gemiddelde leeftijd waarop de Mijdrechtse en Wilnise zouaven dienst namen bedroeg 25 jaar. De jongste was Hendrik Beuk met 17 jaar. Strikt genomen voldeed hij niet aan de door pater De Kruijff gestelde leeftijdsgrens van 18 jaar, maar hij zwakte dit dan ook zelf af door te stellen dat ook jongeren met het voorkomen van 18 jaar hoogstwaarschijnlijk zouden worden toegelaten. De oudsten waren Bart de Ree met 35 jaar en Maarten Kattenvilder met 34 jaar. Deze laatste was zelfs voor dat hij in dienst ging, getrouwd geweest.

De dienstperiode

De periode waarvoor de zouaven dienst namen ^{bedroeg} standaard twee jaar. We zien de meeste Mijdrechtse en Wilnise zouaven dan ook na deze periode terugkeren. Enkele bleven wat langer, zij hebben daarvoor waarschijnlijk bijgetekend: Maarten Kattenvilder (zes maanden). Jan van Scheppingen (circa acht maanden) en Maarten de Zwart (circa negen maanden). De laatste zag zijn dienstverband abrupt eindigen: op 2 november 1870 werd Rome ingenomen door de Italiaanse troepen. Door de val van Rome hebben zeven zouaven hun tweejarig dienstverband niet meer vol kunnen maken. Arie Blom verbleef het kortst, slechts twee maanden.

Terugkomst

Hoewel in het algemeen vele Nederlandse zouaven na hun diensttijd moeilijk hun draai konden vinden, is het opvallend dat van de Mijdrechtse en Wilnise zouaven velen zich opnieuw in hun geboortedorp vestigden, kort daarop trouwden en een gezin stichtten. Over enkelen is echter tot nu toe niets gevonden van na hun zouaventijd.

Onderstaand wordt een overzicht gegeven van alle zouaven die geboren zijn in de parochie Mijdrecht-Wilnis, negentien in totaal. Het is niet de bedoeling van alle negentien personen een complete genealogie te presenteren, maar om een indruk te geven van hun afkomst en het gezin dat zij na hun zouaventijd zelfstichtten.

A- Hendrikus Kasparus Beuk (Hendrik),
broodbakker, geb. Mijdrecht 8 apr. 1852, in dienst van het pauselijke leger van 22 apr. 1869 tot 2 sep. 1870, legernummer 8614, vertrokken uit Mijdrecht 8 okt. 1870 naar Uithoorn, wonende te Zevenhoven, zoon van Martinus David Beuk (boerenknecht en bouwman) en Anna Eijkenbroek (bouwvrouw). Hendrikus is getrouwd te Mijdrecht 2 mei 1879 mei Maria Hendrika van Dam, geb. Mijdrecht rond 1859, dochter van Dirk van Dam (landbouwer) en Maria Wahle.

B- Dirk Bijleveld (Freek),
geb. Wilnis 12 sep. 1850, in dienst van het pauselijke leger van 30 jun. 1870 tot 2 sep. 1870, legernummer 10386, zoon van Hendrik Bijleveld (arbeider) en Jannetje Passé.

C- Adriaan Blom (Arie),
schippersknecht, geb. Mijdrecht 1 okt. 1849, in dienst van het pauselijke leger van 30 jun. 1870 tot 2 sep. 1870, legernummer 10387, zoon van Jan Blom (landman, dagloner en schipper) en Maria Hesselman.

Adriaan is getrouwd (1) met Klasina Hogenes, geb. 17 jan. 1855. Adriaan is getrouwd te Mijdrecht 15 nov. 1879 (2) met Apolonia Verhoog, geb. Mijdrecht 9 jan. 1857, overl. aldaar 24 dec. 1882, dochter van Willen. Verhoog en Aartje van Rijn.

D- Johannes Bosman (Jan),
geb. Mijdrecht 17 feb. 1841, veehouder, in dienst van het pauselijke leger van 2 feb. 1867 tot 6 feb. 1869, legernummer 3576, korporaal, onderscheiden met het zilveren kruis van Mentana, vertrokken uit Mijdrecht 6 jul. 1870 naar Zevenhoven, zoon van Cornelis Bosman (bouwman) en Antje Verhaar. Jan is getrouwd Wilnis 6 mei 1870 met Cornelia Kuijlenburg (Keetje), geb. Wilnis 24 jun. 1845. Uit dit huwelijk: 1. Katharina Kornelia Bosman, geb. Zevenhoven 17 apr. 1872.

2. Cornelia Bosman, geb. Zevenhoven 9 okt. 1876.

E- Johannes de Groot (Jan),
geb. Wilnis 8 feb. 1848, in dienst van het pauselijke leger van 30 jun. 1870 tot 2 sep. 1870, legernummer 10385, zoon van Willem de Groot (arbeider en metselaarsknecht) en Marijtje Lelyveld.

F- Antonius de Hom (Antoon),
geb. Mijdrecht 18 jan. 1849, vertrokken uit Mijdrecht 6 jun. 1868 naar Nieuwveen, in dienst van het pauselijke leger van 13 jan. 1869 tot 2 sep. 1870, legernummer 8359, zoon van Cornelis de Hom (dagloner en boerenarbeider) en Cornelia Woudenberg.

G- Jan Antonius Janssen,
aardewerker, geb. Mijdrecht 16 dec. 1839, in dienst van het pauselijke leger van 2 feb. 1867 tot 26 mrt. 1869, legernummer 3574, onderscheiden met het zilveren kruis

van Mentana, vertrokken uit Mijdrecht 5 aug. 1881 naar Utrecht, zoon van Jan Antonius Janssen (schoenmaker) en Elisabeth Ploeg.

H-I Maarten Kattevilder,
arbeider, geb. Wilnis 13 sep. 1833, in dienst van het pauselijke leger van 14 okt. 1867 tot 14 apr. 1870, legernummer 4343, onderscheiden met het zilveren kruis van Mentana, overl. Utrecht 12 nov. 1883, zoon van Cornelis Kattevilder (arbeider) en Aagje van Rijn.

Maarten is getrouwd te Mijdrecht 4 aug. 1862 (1) met Klazina Stejfens, geb. Wilnis rond 1843, dochter van Dirk Steffens (arbeider) en Wilhelmina Beukers. Maarten is getrouwd te Mijdrecht 11 aug. 1871 (2) met Pietermella Kool, geb. Moordrecht 9 aug. 1845, wonende te Mijdrecht, dochter van Bartholomeus Kool (bouwman en schilder) en Maria Theodora Savelkoul. Uit dit huwelijk: 1. Bertha, kloosterzuster, geb. Mijdrecht 8 aug. 1878, overl. Breda 1 jul. 1959, begr. aldaar 4 jul. 1959.

I- Jan Rademaker,
geb. Wilnis 10 sep. 1837, in dienst van het pauselijke leger van 8 okt. 1868 tot 2 sep. 1870, legernummer 8018, overl. Rosmalen 10 nov. 1909, zoon van Jan Rademaker (veenman) en Cornelia Wittenburg. Jan is getrouwd 13 aug. 1857 met Maria Windhuizen (Marijtje), dienstbode, geb. Nieuwkoop rond 1835, dochter van Cornelis Windhuizen (kleermaker) en Elsje Verwilligen.

J- Bartholomeus de Ree (Bart),
geb. Wilnis 8 mrt. 1831, in dienst van het pauselijke leger van 13 jan. 1867 tot 15 jan. 1869, legernummer 3445, onderscheiden met het zilveren kruis van Mentana, zoon van Hendrik de Ree (arbeider) en Hanna van der Donk.

K- Hendrik van Rijn,
geb. Mijdrecht 11 mei 1840, periode van dienst in het pauselijke leger niet bekend, vertrokken uit Mijdrecht 27 jun. 1864 naar Haarlemmersluis, zoon van Matheus van Rijn en Leuntje van der Meer.

L-I Johannes van Rijnstra (Jan),
schipper, geb. Wilnis 18 sep. 1840, in dienst van het pauselijke leger van 17 feb. 1866 tot 1 mrt. 1868, legernummer 2437, onderscheiden met de bronzen medaille Bene Merenti, zoon van Johannes van Rijnstra en Wilhelmina van Reukom (turfwerkster). Johannes is getrouwd te Wilnis 30 jul. 1869 met Alida Johanna Egbers, geb. Wilnis 9 mrt. 1848, dochter van Hendrik Egbers (arbeider) en Sophia van Dam. Uit dit huwelijk:

1. Johannes, geb. Wilnis 13 jan. 1881.
2. Hendrika Wilhelmina, geb. Wilnis 23 apr. 1882.
3. Gerardus Martinus, geb. Utrecht 22 okt. 1885.

M- Cornelis Sassen,
arbeider, geb. Mijdrecht 21 sep. 1842, in dienst van het pauselijke leger van 22 dec. 1867 tot 6 jan. 1870, legernummer 6394, vertrokken uit Mijdrecht 1 dec. 1869 naar Nieuwveen, teruggekeerd naar Mijdrecht 1 nov. 1872, overl. loeiden 27 okt. 1916, zoon van Pieter Sassen (arbeider) en Jannetje de Horde. Cornelis is getrouwd met Hillegonda van der Horst, geb. Nieuwveen 25 sep. 1840. Uit dit huwelijk:

1. Johanna, geb. Mijdrecht 27 jul. 1871.
2. Catharina, geb. Mijdrecht 7 jun. 1875.
3. Petrus Hendrikus, geb. Mijdrecht 21 feb. 1878, overl.

aldaar 11 jul. 1879.

4. Gerardus, geb. Mijdrecht 7 jun. 1880.

N-I Johannes van Scheppingen (Jan), metselaar-aannemer, geb. Mijdrecht 3 aug. 1844, in dienst van het pauselijke leger van 3 okt. 1867 tot 9 jun. 1870, legernummer 6000, wonende in De Hoef, zoon van Willem van Scheppingen (arbeider en landwerker) en Johanna Kroone. Johannes is getrouwd te Mijdrecht 13 mei 1872 met Adriana Verhaar, geb. Mijdrecht 22 aug. 1851, dochter van Cornelis Verhaar en Cornelia Verven. Uit dit huwelijk:

1. Cornelia, geb. Mijdrecht 12 maart 1873. 2. Johanna, geb. Mijdrecht 4 okt. 1874. 3. Cornelis, geb. Mijdrecht 30 jul. 1876. 4. Wilhelmina Magdalena, geb. Mijdrecht 22 jul. 1878. 5. Wilhelmus (Willem), metselaar, geh. Mijdrecht 23 nov. 1879. 6. Matje, geb. Mijdrecht 28 apr. 1880. 7. Johanna, geb. Mijdrecht 4 mrt 1882. 8. Anthonia, geb. Mijdrecht 19 apr. 1884. 9. Jan, metselaar, geb. 1887. 10. Gert, metselaar, geb. 1888.

0-I Pieter Vermalen (Piet), rietdekker, geb. Wilnis 3 jun. 1848, in dienst van het pauselijke leger van 14 mei 1869 tot 2 sep. 1870, legernummer 8683, zoon van Dirk Vermalen (rietdekker) en Petronella Hoogerwerf (mutsenwasvrouw).

Pieter is getrouwd (1) met Elizabeth Witkamp, overl. te Wilnis. Pieter is getrouwd te Wilnis 2 nov. 1874 (2) met Aaltje Klijn, geh. Wilnis 12 nov. 1844, wonende aldaar, overl. aldaar 23 mrt 1893, dochter van Joannes Klijn (Jan) (arbeider) en Cornelia Kooijman. Uit dit huwelijk: 1. Theodorus, geh. Wilnis 27 aug. 1876.

P- Adrianus van Waayen (Adriaan), arbeider, geb. Wilnis 26 nov. 1842, in dienst van het pauselijke leger van 17 j'eb. 1866 tot 1 mrt 1868, legernummer 2434, onderscheiden met de bronzen medaille Bene Merenti, zoon van Arie van Waayen (schippersknecht) en Everijntje Oostveen (naaister). Adrianus is getrouwd 6 mei 1870 (1) met Johanna Egbers, geb. Wilnis rond 1840, overl. aldaar 1 feb. 1875, dochter

Maarten de Zwart, foto uit de bezittingen van pater De Kruiff. Achterop maakte hij de aantekening: '5 april 1867, 19 jaar geweest, reus'. De laatste vermelding sloeg ongetwijfeld op zijn enorme lengte. Op de vermelde datum moet hij echter nog 18 jaar geweest zijn

van Willem Egbers en Johanna van der Linden. Adrianus is getrouwd te Wilnis 21 apr. 1876 (2) met Annigje van den Berg, geb. Odijk rond 1845, dochter van Johannes van den Berg (arbeider) en Maria Leemkolk.

Q-I Pieter van Zijl (Piet), molenaar en arbeider, geb. Wilnis 25 dec. 1843, in dienst van het pauselijke leger van 22 dec. 1867 tot 6 jan. 1870, legernummer 6492, zoon van Gerrit van Zijl (veenman) en Adriaantje Verhoef

(molenaarster). Pieter is getrouwd te Mijdrecht 21 mei 1872 (1) met Johanna Kompier, arbeidster, geb. Kamerik 25 okt. 1844, overl. Wilnis 31 mei 1873, dochter van Cornelis Kompier en Dora Kool. Pieter is getrouwd (2) met Geertruida Rijntjes, geb. Vleuten 22 okt 1849. Uit dit huwelijk:

1. Anna Adriana, geb. Wilnis 2 nov. 1874.
2. Cornelia, geb. Wilnis U okt. 1876.
3. Gerardus Cornelis, geb. Wilnis 3 feb. 1879,
4. Johannes, geb. Wilnis 31 jul. 1890.

R- Maarten de Zwart, geb. Wilnis 10 apr. 1848, in dienst van het pauselijke leger van 9 feb. 1867 tot 18 feb. 1867, legernummer 3641, onderscheiden met het zilveren kruis van Mentana, vertrokken uit Wilnis 21 apr. 1888 naar Utrecht, zoon van Jan de Zwart (veenman en turfschipper) en Jannetje Verhoef.

S- Martinus de Zwart (Maarten), geb. Wilnis 7 jul. 1842, in dienst van het pauselijke leger van 11 dec. 1867 tot 2 sep. 1879, zoon van Jacobus de Zwart (arbeider) en Anna Busker.

Beiden Maarten's waren neven; hun beider vaders waren broers, zoons van Martinus de Zwart en Raampje Borst.

Literatuur en bronnen:

' Verwoord, Cornelis, 'Kerkgeschiedenis van de parochie Sint Jan de Doper Mijdrecht-Wilnis', Helden-Panningen, 1976 (niet in de handel).

1' Zondagsblad van de Heilige Familie Jezus, Maria, Jozef, jaargang 1867.

3- Zaal, Wim, 'De vuist van de paus: De Nederlandse zouaven in Italië, 1860 - 1870', Aspekt, Nieuwegein, 1996.

4- Archieven van Burgerlijke Stand en Bevolkingsregister van de gemeenten Mijdrecht en Wilnis.

Naschrift:

Heeft u meer (genealogische) informatie over de families van de in dit artikel beschreven zouaven, laat dit dan even weten. De auteurs beschouwen het onderzoek nog niet als afgesloten.

'Het varken kijken'

door A. M. van Leeuwen

Rien Poortvliet verhaalde er al van in één van zijn fantastische kijk- en leesplezierboeken. Mensen tussen boeren en burgers in, keuteraars, die met enige vrijheid van leven en wonen naast hun dagelijkse arbeid op het erf waar ze woonden zich beijverden om een aanvulling in levensonderhoud te hebben. Een groente- en bessetuin, enkele vruchtbomen, een kippenren. Maar ook heel vaak onderdaks een geit of varken voor de melk of het vlees.

Het varken, in 't voorst van de zomer gekomen als big of schram, was een investering en een extra voor de broodnodige wintervoedselvoorraad. Zo'n gezin zag er naar uit als het vetgemeste varken in november door de knorst aan huis werd geslacht. Dat was een feest waarvan werd geprofiteerd door lekernijen als..... eten. En alles klaargemaakt voor de dure winter om zo het voorjaar weer te kunnen halen. Maar zo'n varken werd niet uit zichzelf vet. Er bestaat zelfs een spreekwijze: 'Vieze varkens worden niet vet'. Het was dus zaak goed op te passen door te voeren en te mesten. Zuinigheid en vlijt.... Op het voer kon zoveel mogelijk bezuinigd worden door goedkopere produkten dan meel te verschaffen. Heel vaak werden tuinafval en dergelijke toegevoegd, maar zeker zo belangrijk waren schillen en dergelijke bij andere gezinnen opgehaald. De leden van zo'n gezin hielden er een schillenvijk op na, wat inhield dat men twee keer in de week bij anderen de klaargezette schillen op ging halen. De schillen, klaargezet in ton of mand, werden dan overgestort in een jute zak die de schillenboer op z'n rug mee naar de fiets torste, daar op een bagagedrager zette en zo naar de volgende klant fietste. Je was wel de sigaar als het klaargezette in een ton onder de drup had gestaan. Met het overstorten van de schillen was dan ook het water in de jute zak terecht gekomen. U raadt

het al, jute zakken zijn natuurlijk lek, en het water 'zeek' dan uit de zak, ook als de ophaler z'n schillenzak op z'n rug zwiepte. Het was dan ook altijd een natte rug. Aan het eind van de week werden de schillen gekookt en daarna fijn gestampt om door het meel aan het varken opgevoerd te worden. Het varken, als het goed groeide de trots van de familie. En bij elke visite moest het varken gekeken worden, waarbij men naar het varkenshok getroond werd om daar te zien hoe goed het varken het wel deed.' Als het slachtrijpe varken tegen de winter z'n bestemming haalde, was men dankbaar en blij.² Het gehele varken werd gebruikt, ook als was het de zwezerik maar te bewaren en op te hangen om de trekzaag te smeren om soepel het kachelhout te zagen ofspekzwoerd om een lekkende leiding dicht te knellen. Om de houdbaarheid een termijn te garanderen werden de produkten vroeger gerookt: worsten, ham, maar ook het spek, want zo'n varken werd zoveel mogelijk vetgemest en spek was goed omdat de lichamelijke arbeid vaak zwaar was en de verbranding dan hoog. Later kwam het zogenaamde wecken van vlees, en daarna het laten inblikken bij derden. Maar dan moest je maar afwachten of je eigen varken, dat natuurlijk beter was als geen andere, in het blik zat wat terug kwam.

Deze huisslacht is nu bijna geheel verdwenen.

Noten:

¹ Heel vaak was het verzorgen van het beest thuis een taak, welke de vrouw des huizes op zich nam. Zij beheerde de gehele keuterij, want op de dag was de man voor z'n werk van huis. Alleen het zware werk bleef voor hem noodzakelijkerwijs over. Ook het uitbreken moest voorkomen worden, daar alles buiten het varkenshok veel schade op kon lopen. Denk aan de groentetuin, bleekveldje en dergelijke.

² Een uitzondering hierop was een ongelukkig niet volgroeid varken, vaak een groot big, die om welke reden dan ook door het geutgat getrokken werd. Zo noemden ze een illegaal geslacht varken, welke dus niet gekeurd werd. Daar wilde het weleens gebeuren dat de varkenskop voor kwajongensstreken gebruikt werd om bij avond aan een houten lantaarnpaal vastgetimmerd te worden met een pluk gras uit z'n bek, tot schrik van late voorbijgangers

Nieuwjaarsbijeenkomst

Willissteet

De nieuwjaarsbijeenkomst van de Willissteet in Wilnis wordt georganiseerd, zal in 1998 worden gehouden op vrijdag 2 januari van 19.30 tot 23.00 uur. Tijdens die bijeenkomst kunnen nieuwjaarswensen met het gemeentebestuur en verenigingen worden uitgewisseld. De Historische Vereniging zal met een stand zijn vertegenwoordigd. Tevens zal het nieuwe boekje van de heer H.W. Rademaker getiteld: 'De Hoef - Amstelhoek, een wandeling langs de Kromme Mijdrocht', te koop zijn in onze stand.

Nieuwjaarsreceptie

Op donderdag 8 januari nodigt het bestuur van de Historische Vereniging 'De Proosdijlanden' haar leden uit voor een Nieuwjaarsreceptie. Vanaf 19.30 uur bent u welkom in het Prinsenhuis, Prinses Wilhelminalaan 21, Mijdrocht. Na afloop zal de heer H.W. Rademaker dijs vertellen waarom er een aantal zijn opgenomen in zijn boekje 'De Hoef - Amstelhoek, een wandeling langs de Kromme Mijdrocht'.

Doelstelling

De vereniging stelt zich ten doel de belangstelling te wekken voor de geschiedenis van De Ronde Venen en een stimulerend aandeel te leveren in de ontwikkelingen tot de regionale en lokale geschiedbeoefening in De Ronde Venen in de ruimste zin.

Bestuur

voorzitter, monumentenzorg	P.C. Grundmann Herenweg 38, Wilnis	tel. 0297-281578
vice-voorzitter, genealogie en paleografie	H.J. Röling Middenweg 1, Mijdrecht	tel. 0297-561474
secretaris, heemkunde en tentoonstellingen	H. Strubbe Kievitslaan 70, Vinkeveen	tel. 0297-262560
2e secretaris, externe activiteiten	M. Th. Pietersen-Mourits Dr. J. Severijnplantsoen 2, Wilnis	tel. 0297-282462
penningmeester	B.vanTol-Burgers Padmosweg 38, Wilnis	tel. 0297-284213
2e penningmeester ledenadministratie	N.van Beek Irenestraat 14, Wilnis	tel. 0297-284234
bibliotheek en documentatie	A. Hagen Toermalijn 1, Mijdrecht	tel. 0297-287550
'De Proostkoerier'	J.P.M. Toll Conincksmeer 20, Vinkeveen	tel. 0297-264422
archeologie	A.W.M. van den Bosch Pijlstaartlaan 70, Vinkeveen	tel. 0297-263356

Postadres van de vereniging: Postbus 65, 3648 ZH Wilnis.

Verenigingslokaal: 'het Prinsenhuis', Prinses Wilhelminalaan 31, Mijdrecht.

Lidmaatschap

Lid worden kan door aanmelding bij de ledenadministratie op bovenstaand adres.

De lidmaatschapsbijdrage bedraagt f 30,- per jaar.

Bankrelatie: RABOBANK, Mijdrecht, rek.nr. 36.96.18.505. Gironummer van de bank: 283067.

Verenigingsavond

Iedere dinsdagavond (behalve in juli en augustus en tussen Kerstmis en Nieuwjaar) van 19.30 tot 22.00 uur in het gemeente-archief (gemeentehuis) aan de Croonstadlaan 1 1 1 te Mijdrecht.